

Ng'oong'uutyēēt Nyēē /kikiiboorchi Yoowaana

Taayta

Siriintēēt, yēē /kikēēsirē āk wōlēē /kikēēsirēē: Kiitiil :Chuustiinō nyoo kichāmtooy kume kubo kāāyēnēēnyii ānkiming'iisyē yu kikiikukeeyta :kēnyiisyēk chēē kimāchē kuyitē bokolwookik āyēng' KK, kule lēbkēēyiintēēt Yoowaana nyoo ki ng'eetaabkaametiitaab Yāākōbō :nyēē kisirē kitaabuuni bo Ng'oong'uutyēēt. Tinyē :kitaabuuni ng'oong'uutēk āk tukuuk chēē /kikiiboor chēē kinyōōru :Yoowaana kurataat ām Baatmo wōloo kikiikwēēn :bēy. / Kiisōōtē kule / kikēēsirē kēnyiitaab 95 KK, kubāytooyiisyē Toomiityaan ām kiriinkēētaab Rooma. Tākwoomē biiko mēt bēsyōōsyēchu kule wuu nyēē kimā lēbkēēyiintēēt Yoowaana :nyēē kisirē kitaabuuni. Ānkoo kuwuu nyooto, kerkeey :ng'aleek chēē chaang' chēē mii kitaabuutaab lōkōōywēk chēē kāroomēch kuu wōloo kisirta :Yoowaana, chēbo bārōōnōōkyii āk nyi bo Ng'oong'uutyēēt. Sālu :ng'aleekaab kitaabuuni kuutiit nyoo bo Iburaneek, ng'ālyoo nyēē ibooru kule imuuchē /kikeesiree kurook kuutiitaab Iburaneek nto nyēbo Araameek nto yityo /bokēēwēēkyi nyēbo Kirikiik. Imuuchē ku man kule kisiree :Yoowaana ng'oong'uutēkyii kuutiitaab Kirikiik kōōwuruurē :ng'aleekaab kuutiinyii bo Iburaneek.

Kiyēē mii āriit āk nyēē āmu: Kubāytooyiisyē :Nēērō, / kikēēwus biikaab Kiriistō nyēē -/

mākyoomu nto miisin ām kēnyiitaab 64-68 KK. Ki kēnyiisyēchuutēchu yoo / kikēēbākāchē lēbkēēyiintēēt Bāwulō āk Bētērō. Nteenee kiyēk :kōōrēēt murō ām kēnyiisyēk chēē kibāytooyiisyē :Fasbaasyaan āk Tiitō. Nto yu kachokunam :Toomiityaan bāytooyiisyēēt, kutoow subak :wusiisyēēt. Kimāchāmchiintōōs :bāytooyiintooni āk yoo kiyibē :biikaab Kiriistō kule bāytooyiintēng'waa :Yēesu, kunyoo kitay :icheek kukutunkyi Toomiityaan. /Kikēēsirē kitaabuuni ām bēsyōōsyēchooto bo wusiisyēēt.

Kikēēbchēwunēē kitaabuuni āyēēng'. Tinyē :komosta nyēbo taay (kur. 1-3) ng'aleek chēē / kikēēsirchinē kanisoosyek tisab ām Eesya nyoo Mining' (Uturuki). Nto komosta nyoo bo āyēēng' (kur. 4-22), kutinyē ng'oong'uutēk āk tukun chēē chaang' chēē / kikiiboor kurubta keey āk bēsyōōsyēk choo kwoonii, chēē / kikēēmwoowunēē ng'al chēbo kitōōntōyēēn. Iliiwu keey :ng'oong'uutēk nyēē mārōōbu keey kurubta keey āk bārooyinto nyēē yēyāktōōs, kurub kuu wōloo rāruntooy :kuutiitaab Iburaneek ng'aleekwaa. Kunyoo, mākyinē chiito nyoo sumānē kōōnkēt wōlēē rōōbuntooy keey :ng'aleek sukukas kule nkōnō :nyēē ikēērē nyiin ake. Nteenee wuuyiityinē :yuutēyu biiko choo ywooyē ng'aleek cheekwaa kōōnkēt kule nkōnō :nyēē kiyēyāktōōs āyu.

Irābchinē :ng'oong'uutēchu chuunnyēētaab rōkōs nyēē / kikēēyēchi Yēyiin, nyēēruneētaab Yēyiin kōōng'woonchi kibrōkōsiis, /kikiibēl Buunyoontēēt āk kāāmuukēywēēkaab rōkōs, chōōnēētaab Kiriistō / kēēkāsē, ng'aleekaab kēnyiisyēk kisyeereet

akeenke, yēē yitu :tabantaab kōōrēēt ankookeer :yēē / kēēyēyēē kōōrēēt ng'wēny āk barak nyēē lēēl wōlēē māmii :rōkōs āk nyalil ānku wōlēē -/ mābokēēkāsē subak meet, ng'woonin āk lōōkyoo (kur. 21:4).

Ārōōrunēēt

¹ Ng'oong'uutyēēt :nyi nyēē kiikoochi :Yēyiin Yēesu Kiriistō kōōboorchi biikyii ng'aleek chēē mākāktōōs kuyēyākiis ām lēēkitō. Kiiyookto :Yēesu malayikeenyii wokōōboorwoo anii motwooriintēenyii Yoowaana, ng'aleechu.

² Āmwooyē kiyēē kyāākāsē, ng'ālyoontēētaab Yēyiin āk ng'aleek kurubta keey Yēesu Kiriistō.

³ Ibēruuroot :chii nyoo kasuman ng'aleechu ānkōōbēruurootiin :choo kāyēbchi yiit ankooywey kiyēē siraat kuuyu lēēkit kuyēyākiis :ng'aleechuutēchu.

Kāāsubooyiisyēēt

⁴ Anii :nyoo Yoowaana. Āsubooyē kanisoosyek ām kiriinkōōsyēk tisab chēbo yēēmēētaab Eesya. Miitē :Yēyiin ānkimii ānku nyoo mākuchō. Kōōbēruurook :inee kuboonto keey tāmirmirookyii tisab choo miitē taayeetaab ng'echereenyii bo bāytooyiisyēēt ānkukōōnook kaalyeet.

⁵ Kōōbēruurook :nkinee Yēesu Kiriistō ānkukōōnook kaalyeet. / Kiikoosēē keey ng'aleekyii, inee nyēbo taay / kiing'ēētēē meet ānku inee :nyēē bāwu bāytooyik ām kōōrēēt.

Itōrōōroot :nyoo chāmēēch ankiwasta korotiikyii sukootyaakteeneech ng'ōōkiswookikyoo.

⁶ Kikōōnēēch :Yēesu kēebāytooyiisyē āk inee ānkēēyēchinē yiisyēēt Yēyiin nyoo Kwaan. Kutōrōriit :Yēesu nyoo boonto kāāmuukēywēēk ākookoy. Kuwuuyiit nyooto.

⁷ Okas baa, chōōntooy :inee boolik an̄kumakukas :chii ake tukul ānkoo mbo choo kibārē inee. Yooto mākuriiryō :biikaab kōōroni tukul. Aay, kuwuuyiit nyooto.

⁸ Mwooyē :Mokoryoontēēt Yēyiin nyoo mii, ānkimii ānku nyoo mākuchō ānkubāwu kiy ake tukul kule, “Anii ku *Alfa āk Omeeka, nyēē ātoowu ānkāāwoong'tooy.”

Toowunēētaab ng'oong'uutyēēt

⁹ Anii nyoo ng'eetaabkoomēt Yoowaana nyoo kēēnyāliiltōōsii :tukul kubo yiisyēētaab Yēesu. Kikukōōno nkanii :Yēesu muytaayeet ānkēēboontē keey ām bāytooyiisyēēnyii. /Kikēēkwēryootoo ākoy Baatmo kōōronoo kiikwēēn :bēēko kuuyu kyāā-āmtootē ng'ālyoontēētaab Yēyiin ānkāāng'āloolootē Yēesu.

¹⁰ Kichōōnchoo :Tāmirmiryēētaab Yēyiin ām bēsyēētaab Mokoryoontēēt,* nto yooto, akas kuutiit ām lētuunyuu nyēē kichēy kuu aryeembuut.

¹¹ Kimwooy kule, “Isir kiyēē ikāsē ānkiiyookyi kanisoosyechu tisab: nyēbo Ēfēēsō, Simiirna,

1:5 Kolos. 1:18; 1Yoowa. 1:7 **1:6** Chuy. 19:6; Isa. 61:6; Room. 5:17; 1Bēt. 2:5, 9; Ng'oong'. 5:10; 7:15; 20:4, 6; 22:3, 5 **1:7** Seka. 12:10; Mat. 24:30; Yoowa. 19:34, 37 **1:8** Isa. 44:6; Ng'oong'. 1:17; 2:8; 21:6; 22:13 * **1:10** Bēsyooni ku nyoo bo Chumābiili. **1:10** Yēyuut. 20:7; 1Kōōr. 16:2; Ng'oong'. 4:2; 17:3; 21:10

Beerkamoon, Tyaatiira, Saarti, Filateelfya ākoo Laawotikeeya.”

¹² Yooto, aweech keey akas kule ki ng'oo :nyooto king'āloolwoo. Nto ābērē ālē, akas tukuuk tisab chēbo *ta-aabuut choo /kiitōōrē taariinek.

¹³ Kimii :kiy nyēbo kwōng'uut nyēē wuu chii kwēēnuutaab tukuuchooto, nyēē kikiilaach sireet nyēē kooy nyēē kitiinyē ng'wēny /ānkikēēmurēē tekeenyii kiy nyēē wuu anwa nyēē kiboonto tōōntaab ta-aabuut.

¹⁴ Kiilēkēchēēchē :mētīt anki leelach :buutēēkyii kuu chēēko ānkichōōnēē :maata koonyekyii nyēē kiirikitiitē.

¹⁵ Kiilēkēchēēchtōōs :kērēēnkōōk kuu syaabeet nyēē /kātākiinēmunēē ma. Kiiruumē :kuutiinyii kuu bēēkaab chēēsuruur.

¹⁶ Kikinamee āwunyii nyēbo taay kookeelik tisab ankichuwunee kuutiinyii :chōōkiit nyēē litaat wook tukwaay. Kiwuu :tokochnyii asiista nyoo kēēluuw.

¹⁷ Yu kaakas chiichoo, āryookyi keey kērēēnkōōkyii taay wuu nyēē kaameey. Yooto kutiinyēēnoo :chiichoo āwunyii nyēbo taay ānkumwoowo kule, “-Mēēmuy, anii :taayta āk lētuut.

¹⁸ Āsoboot :anii! Kikyaameey, nteenee ikas āsoboot ākookoy. Āboontē yootēywēēkaab meet āk *kāābkwoombiich.

¹⁹ Kunyi, isir nanyuun tukuuk choo keekas kuanam wōlēē miī :choo miī āk choo mākyūyākiiis lētuunoo.

1:13 Tān. 7:13-14 **1:16** Ibu. 4:12; Ng'oong'. 2:12, 16; 19:15, 21

1:17 Tān. 8:17; Ng'oong'. 1:8 **1:18** Room. 14:9; 1Kōōr. 15:25-26

20 Kany ā-ārōōru ng'ālyoo kurubta keey āk kookeelichaa tisab choo kēēkāsyinē āwunyuu nyēbo taay āk tukuuchoo bo *ta-aabuut choo /kiitōōrē taariinek. Kookeelik tisab ku malayikaanik chēbo kanisoosyechaa tisab nto tukuuchoto tisab choo /kiitōōrē taariinek ku kanisoosyechaa tisab.

2

Lōkōōy kuyityi kaniseetaab Ēfēēsō

1 Sirchi malayikeetaab kaniseetaab Ēfēēsō: Anii :chiichoo kaanam kookeelichaa tisab ām āwunyuu nyēbo taay ānkāwēesyētēē tukuuchoo tisab choo /kiitōōrē taariinek choo /kikeeyeyee ta-aabuut.

2 Ānkētē kule kyoo-am booryēēt miisin ānkyōōmuytoochi wusiisyēēt. Ānkētē kule -mōōriiku kibrōkōsiis. Kyootyem mbo bichoo yēyē keey kule *lēbkēyikaab Yēyiin āmāwuu nyooto ankyookas kule kiblembechiis :icheek.

3 Kyōōmuytoochi nyāliluutēk kubo kaayneenyuu āmānōōchoosyē.

4 Ānkoo kuwuu nyooto, ātinyēēnook kwek. -Mōōchāmoo ra kuu wōloo kyōōwuuyē taay.

5 Osoot wōlēē kyōōwuuyē yoo kibo taay kutoombo ōsuuytooy. Kunyi, oweekse ankooyey ng'aleek choo kyōōyēyē taay. Yoo kamooweeke, +māāchōōnchook ānkāānēmunēēnook kiyoo /kiitōōrē taariit ām yoo miitē.

6 Nteenee ng'aleek :chu chēē kāroomēch ām wōlēē ōmiitē :akweek: Ōwēchē ātēbuutēkaab Niko-laayee kuu yoo āwēchē :nkanii.*

2:1 Ēfēēs. 1:1; Ng'oong'. 1:16, 20 2:2 2Kōōr. 11:13; 1Yoowa. 4:1

* 2:6 Kiinēētē :Nikolaayee kule kimā miyaat :martaayee.

⁷ Nyoo yēbē yiit kukas kiyēē mwoochinē :Tāmirmiryēētaab Yēyiin kanisoosyek. +Māāchāmchi chiito nyoo kamuyta ākoy tabanta, kwaam lokoyeekaab kēētitaab soboonto nyēē miitē kibkōōnkōy.

Lōkōōy kuyityi kaniseetaab Simiirna

⁸ Sirchi malayikeetaab kaniseetaab Simiirna: Anii :chiichoo bo taayta ānkubo lētuut, nyoo kimēē ānkusoboot subak.

⁹ Ānkētē wusiisyēēt nyēē kwōōnyōōru ānkāānkētē banannyaantiing'woong', ānkoo kuwuu nyooto, ōyēku mokorēēn! Ānkētē subak seemseemnyeet nyēē mwooyē :Yuutayeeek choo kuurē keey kule biikaab Kiriistō. Mā biikaab Kiriistō :bichoo mbo kisich nteenee bo Syeetaani.

¹⁰ -Mōōmuuyēē nyalil ake tukul nyēē mākuchōōnchook. Kāāmwoowook, makuk-erta :Kibrōkōsyoontēēt alak ām akweek kāābrātiisyō. Makutyemaak ānku +mōōnyāliilchē bēsyōōsyēk taman. Nteenee okaaseenaa keey ānkoo kēēsākyook :yooto / keebakachaak. +Māātuwēnēēnook :anii soboonto.

¹¹ Nyoo yēbē yiit kukas kiyēē mwoochinē :Tāmirmiryēētaab Yēyiin kanisoosyek. Mānyōōru :chiito nyoo kamuyta ākoy tabanta ng'woonin mbo kisich ām meetaab āyēēng'.

Lōkōōy kuyityi kaniseetaab Beerkamoon

2:7 Toowu. 2:8-9; 3:22-24; Ng'oong'. 22:2, 14, 19 **2:8** Ng'oong'. 1:8, 18 **2:9** 2Kōōr. 6:10; 11:14-15; Yāāk. 2:5; Ng'oong'. 3:9 **2:10** Mat. 10:22; 1Kōōr. 9:24-25 **2:11** Ng'oong'. 20:6, 14; 21:8

¹² Sirchi ng'aleechu malayikeetaab kaniseetaab Beerkamoon: Anii :chiichoo āboontē chōōkiinoo litaat wook tukwaay.

¹³ Ānkētē wōlēē ōminyē, wōloo bāytooyiisyēē :Sy-eetaani ām kiimnātēēt. Ānkoo kuwuu nyooto, kyōōkiilchoo. Manootayaa mbo ām bēsyoōsyēchoo kibo āmtooyiintēēnyuu Antibaas. Kiiyyoong'unēē :inee manta / ānkikēēbākākayi kiriinkēēng'woong' wōloo minyē :Syetaani.

¹⁴ Nteenee ātinyē ng'ālyoob kwek ām wōlēē ōmiitē: Mii :biich wōlooto ōmiitē chēē rubē kāānēētiisyēētaab Balaam nyoo kiinēētē Balak kwaasan Isrāyēēliik kuchoolwookēn kukaam banyeeek choo /kēēsooytoochinē āynātōōs nto yooto kumarta.

¹⁵ Nto subak ōboontē :akweek biiko alak chēē rubē kiyēē inēētē :Nikolaayeechaa.

¹⁶ Kunyi, oweekse! Nto buch, +māāchōnchook ām lēēkitō ānkāābooryēē bichooto ām chōōkiinoo chōōnēē kuutiinyuu.

¹⁷ Chii nyoo yēbē yiit kukas kiyēē mwoochinē :Tāmirmiryēētaab Yēyiin kanisoosyek. Nto chiito nyoo kēēbēliis +māākoochi maana āmnyoontoonoo konoraat. +Māākoochi chiichooto subak rwaa nyēē siirwoo nyēē siraat :kaayneet nyēē lēēl nyēē inkēt baateey :chiichooto nyōōru rwaantaanaata.

Lōkōōy kuyityi kaniseetaab Tyaatiira

¹⁸ Sirchi ng'aleechu malayikeetaab kaniseetaab Tyaatiira: Anii ku Lakwataab Yēyiin nyoo iriki-

2:12 Ng'oong'. 1:16 **2:14** Kāāyit. 25:1-3; 31:16; Ng'oong'. 2:20

2:15 Ng'oong'. 2:6 **2:16** Ng'oong'. 1:16 **2:17** Tyēēn. 78:23-25;

Yoowa. 6:48-51

tiitōōs :koonyek kuu maata ānkōōlēkēchēēchtōōs :kērēēnkōōk kuu syaabeet nyēē karaaran.

19 Ānkētē kiyēē ōyēyē, chamateeng'woong', kaakaaseeng'woong', yiisyēēng'woong' ākoo muytaayeeng'woong'. Ānkētē subak kule ōmiitē ōyēyē ng'aleechuutēchu miisin kusiir wōlēē kyōōyēytooy yoo kibo taay.

20 Ānkoo kuwuu nyooto, ng'ālyoob kwek ku kule: Ōbāroochinē Cheesebeel, koorkoonoo kuurē keey kule *wōōrkooyoo nyēbo Yēyiin, kwaasanta biikyuu ām kāānēētīsiyēēnyii kut kōōsuuchi martaay-eet ankwaam āmit choo /kēēsooytoochinē āynātōōs.

21 Kwāākoochi koorkoonoo bārooyinto nyēē kaweekee ām choolwookātēētaab martaayeeet āmāchāmē kuweek.

22 Kunyi +māāmilchi inee kisyereet† ankaayey bichoo mārtootē tukul kulālākiis miisin yoo kamaweekee ng'aleechea bo koorkoonoo.

23 +Maabakach mbo lōkōkaab koorkoonooto. Mākōōnkētēē yooto :biikaab Kiriistō kule anii :nyēē ānkētē kāāsōōtēywēēkaab biiko tukul āk kiyēē māchē :bichooto. +Māāyēchi chii ake tukul ng'ālyoo kurubta keey ākoo kiyēē kiikuyey.

24 Nto akweek alak ām Tyaatiira choo manoonam kāānēētēywēēchoo bo koorkoonoo amanoneet keey ng'al choo kuurē :alake kule 'ng'aleekaab āriit' chēbo Syeetaani, āmwoowok kule -māātāsyook nyikiisinto ake.

2:18 Ng'oong'. 1:14-15 **2:20** Kāāyit. 25:1-8; 1Bāy. 16:31; 2Bāy. 9:22; Yēyuut. 15:20 † **2:22** "/Kēēmilchi kisyereet" ām kuutiitaab Kirikiik kōōbooru kule /kēētōōrchi bōōr. **2:23** Mat. 16:27

²⁵ Nteenee, tōōkiilchi ng'aleek chēē kāroomēch choo /kiikiineetaak ākoy wāāchōō.

²⁶ +Maayey chiito nyoo kēēbēliis nyoo makurub ng'aleekyuu ākoy tabanta, kubayta kōōrōōsyēk.

²⁷ Kuu yoo /kikeesir kule, 'Mākubāytooyiisyēē :inee kirōktaab karneet ānku mākuyyēyi biiko kuu tērēēn,† mākunyōōr kāāmuukēywēēk kuu yoo kyāānyōōrunēē :anii Baaba.

²⁸ +Māākoochi nkinee toboyaanteet.

²⁹ Chiito nyoo yēbē yiit kukas kiyēē mwoochinē :Tāmirmiryēētaab Yēyiin kanisoosyek.

3

Lōkōōy kuyityi kaniseetaab Saarti

¹ Sirchi ng'aleechu malayikeetaab kaniseetaab Saarti: Anii :nyoo nāmē Tāmirmirookaab Yēyiin tisab āk kookeelik tisab.

Ānkētē kiyēē ōyēyē. Yibook :biiko kule ōsobchootiin nteenee kyōōbēku ōsobtōōsii.

² Kunyoo ōsēwu. Ōmwooy kiy kisich nyoo tōōboontē kutoombo kubotē, kuuyu kwāānkēt kule mā churtaat :kiyēē ōyēyē ām taayeetaab Yēyiintēnyuu.

³ Osoot nanyuun kiyēē /kiikiineetaak āk nyēē kyookas. Ōkoonyit ng'aleechaa ankooweeksee miyootyēt. Nto yoo kāmōōsēwu, +māāchōō kuu chōōriin nyēē -mōōnkēt āsiiswēk chēē āchōōnchook.

⁴ Ōboontē biiko chēē ng'ēri ām Saarti chēē ri-ibē ātēbuutēkwaa kumanam :lēēlis. +Māāwēesyētītē

2:25 Ng'oong'. 3:11 † 2:27 Tyēēn. 2:9 2:27 Ng'oong'. 12:5; 19:15 2:28 Ng'oong'. 22:16 3:1 Ng'oong'. 1:4, 16 3:3 Mat. 24:43

keyy bichoo, kōōlookootiin sirook chēē leelach kuu-uyu yēmootiin kuyey kuu nyooto.

⁵ Chiito nyoo kēēbēliis, makoolaach sirook chēē leelach. Mākoy ānēmunēē kaayneetaab chiichoo kitaabuutaab soboonto, nteenee +māāyibchi kaayneenyii Baaba āk malayikaanikyii.

⁶ Chii nyoo yēbē yit kukas kiyēē mwoochinē :Tāmirmiryēētaab Yēyiin kanisoosyek.

Lōkōōy kuyityi kaniseetaab Filateelfya

⁷ Sirchi ng'aleechu malayikeetaab kaniseetaab Filateelfya: Anii :nyoo ātiliil ānkāābooyē man nyoo ānāmē yootēywoontēētaab *Tāwuti. Māmii :chii nyēē imuuchē kuker kiyēē āyootē, āmāmii :nyēē imuuchē kuyaat kiyēē ākērē.

⁸ Ānkētē kiyēē ōyēyē. Ānkētē kule ōboontē kāāmuukēywēēk chēē ng'ēri ānkyōōriib ng'ālyoontēēnyuu, amanootayaa. Okas, kyāāyootwook kurkeet nyēē -mēēmuuchē :chii kuker.

⁹ +Maayey bokukutung'wook :Yuutayeek choo bo Syeetaani choo kuurē keyy kule biikaab Yēyiin āmāwuu nyooto. Yooto nanyuun, mākōōnkēt :bi-choo kule āchāmook :anii.

¹⁰ Kyoomuyte kuu yoo kyāāmwoowook. Kunyi, +maayeetaak :nkani ām tang'anyta nyoo mākuchō kōōrēēt ankutyem biiko choo bo kōōrooni.

¹¹ +Māāyēēwu areet akeenke. Kunyoo ōriib kiyēē kyōōyēnchi simēēnēmunēēnook :chii kiyēē +/mākēētuwēnēēnook.

3:5 Ng'oong'. 6:11 **3:5** Chuy. 32:32; Filib. 4:3; Ibu. 12:23; Ng'oong'. 13:8; 17:8; 20:12, 15; 21:27 **3:7** Isa. 22:22; Mat. 16:19

3:9 Ng'oong'. 2:9 **3:10** Luuka 21:19; 2Bēt. 2:9 **3:11** 1Kōōr. 9:24-25; Ng'oong'. 2:16; 22:7, 12, 20

12 +Maayey chiito nyoo kēēbēliis kuyēk tolochtaab Kōōtaab Yēyiintēēnyuu, nyēē mākooy kubakaakta :chiichoo kōyoo. +Māāmoolchi chiichoo kaayneetaab Yēyiintēēnyuu āk kaayneetaab *kiriinkēētaab Yēyiintēēnyuu, nyooto ku Yēērusālēēm nyēē lēēl nyēē mākurēkunēē barak wōlēē mii :Baaba. +Māāmoolchi subak chiichoo kaayneenyuu nyēē lēēl.

13 Chiito nyoo yēbē yiit kukas kiyēē mwoochinē :Tāmirmiryēētaab Yēyiin kanisoosyēk.

Lōkōōy kuyityi kaniseetaab Laawotikeeya

14 Sirchi ng'aleechu malayikeetaab kaniseetaab Laawotikeeya: Ng'ālyoo nyēē mwooyē :‘Kuwuuyiit nyooto’, ku nyi: Ābooyē manta, /kiikoosēēnoo keey ānku anii :nyēē toowunēēnoo keey :kiy ake tukul nyēē kiyey :Yēyiin.

15 Ānkētē kiyēē kyoooyey nteenee olēblēbēch. Ki karaam nto kyōōkāytitēch nto olāyootiin.*

16 Nteenee, kuuyu olēblēbēch, nyēē -mōōlāyootiin nto okāytitēch, kaakuriik ang'utwaak ām kuutiinyuu.

17 Ōmwooyē :akweek kule, ‘Kēēyēku :acheek mokorēēn nto kule kiikēēnyōōru bāytit nyēē māmii :kiy nyēē -mākēēboontē.’ Nteenee, -mōōkāsē :akweek kule oburyētootiin, kyōōchooririi, ōyēku bānoon, ōkōryootiin ānkōōbēēsyētē kibchuraat.

18 Ārwookwook :anii nanyuun kule o-aleenaa anii *ta-aabuut nyēē /kikiitiliilēē maat, sōōyēku mokorēēn. O-aleenaa sirook chēē leelach olaach

3:12 Ng'oong'. 14:1; 22:4; 21:2 **3:14** 2Kōōr. 1:20; Ng'oong'.

1:5 * **3:15** /Kikēēmōōysēē bēēko chēē lāyootiin /ānkēēyēē chēē kāytitēch. **3:17** 1Kōōr. 4:8

simoobeesyēt kibchuraat, ng'ālyoo nyēē yibchook muyāt. O-aleenaa saakityeek ānkōōroonkyi koonyek sookaste.

¹⁹ Āburyoong'tooy biiko choo āchāmē āchuulē. Oweeksee choolwookātēēng'woong' ānkōōnēmchi keye Yēyiin.

²⁰ Āmiitē kurkat ākuursē. Chii nyoo kakas kuu-tiinyuu ankootyaach keye, +māāwut soboonnyii kēēminy :tukwaay.

²¹ +Maayey chii nyoo kēēbēliis kōōbuur yoo ābāytooyiisyēē :anii kuu yoo kyāābēliisyē :anii ānkāābuurtē keye āk Baaba ām yoo bāytooyiisyēē :inee.

²² Chii nyoo yēbē yiit kukas kiyēē mwoochinē :Tāmirmiryēētaab Yēyiin kanisoosyek.”

4

Bāytooyiisyēēt ām Kaab Yēyiin

¹ Yu kakeeyta :choo, ānyōōru :anii ng'oong'uutyēēt nyēē kyaakas kurkeet nyēē kiyaataat ām barak. Kikuurso :kuut nyēē kichēy kuu aryeembuunaa kyāākāsē kung'āloolwoo. Kimwooyē kule, “Chōō wōli bo barak sāābooruung' tukuuk chēē mākuyēyākiis.”

² Kinama bakeenke :Tāmirmiryēēt ānkuyibo barak ankaakas chiito ake nyēē kēēbuurēē ng'echereetaab bāytooyiisyēēt.

³ Kiilēkēchēēchē :tokochtaab chiichoo kuu al-maasiit nto kuwuu rwaa nyēē karaaran. Kimii :cheebkalaasyeet keebaawuut yooto kikiibuurēē

:chiichooto. Kiikwēnyē :cheebkalaasyaanaa kuu
rwaa nyēē nyaliil nyēē /kēēkuurēē simāriitiit.

⁴ Kikiimuut ng'echeraanaata wōō :ng'ēchērōōk
alake tibtemu āk ang'wan chēbo bāytooyiisyēēt
ānkikiibuurēē ng'ēchērōōchoo :booyik tibtemu
āk ang'wan. Kiiloochē :booyichoo sirook chēē
leelach āk kuutwōōsyēkaab bāytooyiisyēēt chēē /
kikeeyeyee *ta-aabuut.

⁵ Kiiwēchēē :iileet ng'echeraanaa wōō ānkutulē.
Kilāytōōs :nōmōryēēk tisabu ām taayeetaab
ng'echeraanaa. Ki tāmirmirookaab Yēyiin tisab
:chuutēchu.

⁶ Kimii :kiito ake taayeetaab ng'echeraanaa
nyēē wuu ararayta anki tankilil kuu kiiyēēt.

Kikiimuut ng'echeraanaa wōō :tukuuk alake
ang'wanu chēē sobchootiin ānki mā ng'eri
:koonyek bōōrwoonikwaa.

⁷ Kerkeey :akeenke ām tukuuchoo ng'ētunyto,
kukerkeey :nyēbo āyēēng' wuunweet, kuboonto
:nyēbo sōmōk tokoch nyēē wuu nyēbo chiito, nto
nyēbo ang'wan kukerkeey :nyoo siirērēēt nyoo ka-
teereerta.

⁸ Kiboonto :tukuuchooto tukul kebebaak lo chēē
kimii :koonyek komoswookik tukul. Kimwooyē
:tukuuchoo kwiimēn āk kuyyeech kule,

“Tiliil, tiliil, tiliil :Mokoryoontēēt Yēyiin

nyoo bāwu kiy ake tukul,

nyoo mii, ānkimii ānku nyoo mākuchō.”

4:4 Kāāyit. 1:44; Ng'oong'. 5:8; 7:4, 11; 11:16; 14:3; 19:4; 6:11 **4:5**
Chuy. 19:16; Seka. 4:2, 10; Ng'oong'. 1:4; 8:5; 11:19; 15:1; 16:18; 17:9
4:6 Ng'oong'. 15:2 **4:7** Ēsēk. 1:5-12; 10:14 **4:8** Isa. 6:2-3; Ēsēk.
1:18; 10:12-13

9 Yoo tyēēnē :tukuuchoo kōōkoostooy, kukoonyitē ānkubirchinē kōōnkōy chiichoo bāytooyiisyē ānku soboot ākookoy,

10 kōōryookyinē keey :booyichoo tibtemu āk ang'wan taayeetaab chiichoo kēēbuurēē ng'echereetaab bāytooyiisyēēt kukutunkyinē nyooto soboot ākookoy. Ikochinē :booyichoo kuutwōōsyēkwaa taayeetaab ng'echeraanaa ānkumwooyē kule,

11 “Yēyiintēenyoo, wē, Mokoryoontēenyoo, iyemaat / kiikaastiing' inying' nyoo iboontē kāāmuukēywēēk /ānkēēkoonyitiing',
kuuyu kiyēyē kiy ake tukul.

Kiikuyēyākiis :tukuuchoo tukul ānkusobtōōs
kuu wōloo kiimāktooy.”

5

Kitaabuut ākoo Mēēnkit

1 Nto mii yoo, akas kitaabuut nyēē wuu maka-teet nyēē /kēētooyē. /Kikeesir kitaabuunaa wook tukwaay ānkimii āwutaab taay nyēbo chiichoo ki-ibuurēē ng'echeraanaa wōō. /Kikikēēnuchēē kitaabuunaa tukuuk tisab.

2 Kyaakas malayikeet nyēbo kāāmuukēywēēk kukuurchinē barak kule, “Ng'oo :nyēē yemaat kōōnēm tukuuchoo / kikēēnuchēē kitaabuut, sukung'aany kitaabuunaata?”

3 Nteenee, māmii :chii barak, wōlēēb kōōrēēt nto ku *kāābkwombiich nyēē imuuchē kuyaat kitaabuunaa nto mbo kukas āriit.

4 Kyaariir ankaariir, kuuyu kimāmii :chii nyēē kiyemaat kuyaat nto kukas kitaabuunaata āriit.

⁵ Nto mii yoo, kumwoowoo :boontēēt akeenke ām booyichoo kule, “-Meeriir. Kāākōōbēliis :chiichoo kuu ng'ētunyaab Yuuta nyoo rutunēē tiikiityoontēētaab *Tāwuti ānkuchōōnēē kōōnyii. Imuuchē :chiichooto kōōnēm tukuuchoo tisab choo / kikēēnuchēē kitaabuunaa ankuyaat kitaabuut.”

⁶ Nto mii yoo, akas *Mēēnkit nyēē wuu nyēē /ka-keebakach kukēēyyoonyēē yēē mii :ng'echeraanaa wōō kukāmuut :tukuuchoo ang'wanu āk booyichoo. Kiboonto :Mēēnkoo kuuyook tisab ākoo koonyek tisab. Tāmirmirookaab Yēyiin :chooto tisab chēē /kiikiiyooktooy kuba kōōrēēt kumukuul.

⁷ Kiwokōōnēmuneē :Mēēnkoo chiito nyoo kimii ng'echereetaab bāytooyiisyēēt kitaabuunaa kumii āwutaab taay nyēbo chiichooto.

⁸ Yu kayey kuu nyooto, kōōryookyi keey :tukuuchoo ang'wanu ākoo booyichoo tibtēm āk ang'wan taayeetaab Mēēnkoo. Kiboonto :chii ake tukul ām booyichoo bukantiit ākoo kibuumbōōk chēbo *ta-aabuut chēē mii :tukuuk chēē boong'u :yyētiing'waa nyēē anyiny, nto chooto ku soowuutēkaab biikaab Kiriistō.

⁹ Kityēēn tyēēnto nyēē lēēl nyēē mwooyē kule,
 “Iyemaat inam kitaabuunaa
 ānkiinēmu tukuuk choo /kikēēnuchēē,
 kuuyu /kikeebakachiing'
 sukuwālāng' :korotiikuuk biiko kukwaanee
 kuutuweek tukul,

5:5 Toowu. 49:9; Isa. 11:1, 11; Room. 15:12; Ng'oong'. 22:16 5:6
 Yoowa. 1:29; Ng'oong'. 5:9, 12; 6:1-17; 7:17; 12:11; 13:8; Seka. 4:10
 5:8 Tyēēn. 141:2; Ng'oong'. 8:3-4

aroosyek tukul, bōrōryōōsyēk tukul āk
yēēmōōsyēk tukul
kukwa wōlēē mii :Yēyiin.

¹⁰ Kiiyey :inyiing' icheek kuyēk bāytooyik
kubāytooyiis ām kōōrēēt
ānkuyēchinē Yēyiintēēnyoo yiisyēēt.”

¹¹ Nto mii yoo, akas malayikaanik chēē kiy-
itē kisyēērōōk chēē mātinyē rarwa. Kiimuut
:malayikaanichaa ng'echeraanaa wōō āk tukuu-
choo ang'wan āk booyichoo kutyēēntōōs.

¹² Kityēēchinē barak kule,
“Yemaat /kēēsilto Mēēnkoo /kikēēbākāchē.
Inee :nyoo tinyē kāāmuukēywēēk, bāytit, ki-
irnātēēt āk nkuruuk.
/Kēēkoonyit, /kiitōrōōr /ankiikaasta!”

¹³ Yooto akas kiito ake tukul nyēē soboot ām
barak, nyēē mii kōōrēēt, nyēē mii araarayta āk
mbo nyēē mii kāābkwombiich kutyēēnē kule,
“Kusilākoy ākookoy :chiichoo kēēbuurēē
ng'echeraanaa wōō
ānkusilākoy :nkinee Mēēnkoo.

Koonyitootiin :icheek ānku wōōyēch
ānkuboonto kāāmuukēywēēk kēnyiiis āk kēnyiiis!”

¹⁴ Nto yityo kumwooy :tukuuchoo ang'wanu
kule, “Kuwuuyiit nyooto.” Kukutuny :booyichoo
ānkuyim kusiltooy Yēyiin.

6

*Kiinēm :Mēēnkoo tukuuk choo /kikikēēnuchēē ki-
taabuut*

¹ Nto mii yoo, akas Mēēnkoo kōōnēmu kiito nyēbo taayta ām choo /kikikēēnuchēē kitaabuunaa. Kyaakas kumwooyē :kiyoo akeenke ām tukuuchoo kisobchootiin ang'wan kutulē kuu ileet kule, “Chōō!”

² Kyaakaste, nto bērē ālē, akas faraasiit nyēē siirwoo! Kiboonto :chiito nyēē kimiitē faraasiinaa kiyaang'ta āk kuutwēēt ām mētinyii ānkiwo booryoot nyēē kiibēliis.

³ Nto tēē yoo, kōōnēm :Mēēnkoo kiito nyēbo āyēēng' nyoo /kikikēēnuchēē kitaabuunaa. Yooto akas kumwooy :kiyoo soboot nyoo kibo āyēēng' kule, “Chōō!”

⁴ Kuchō :faraasiit ake nyēē ki arraa. /Kikiikoochi chiito nyēē kimii faraasiinaa kibchoonchuryēēt nyēē wōō miisin āk kāāmuukēywēēk kuyey biiko kubaraat keey kōōboot tāloosyēēt ām kōōrēēt.

⁵ Nto tēē yoo, kōōnēm :Mēēnkoo kiito nyēbo sōmōk nyoo /kikikēēnuchēē kitaabuunaa. Yooto akas kumwooy :kiyoo soboot nyoo bo sōmōk kule, “Chōō!” Akaste nto bērē ālē, kumii taayeenyuu :faraasiit nyēē tuuy! Kiboonto :chiito nyoo kimii faraasiinaa kiito ām āwunyii nyēē /kii-āyēēkiisyēē.

⁶ Nto mii yoo, akas kuutiit nyēē kichōōnēē wōloo mii :tukuuchoo ang'wanu, kumwooyē kule, “Mākwoolē :beesaanik chēbo yiisyēētaab bēsyēēt akeenke nkoonuuk mukutuutyēēt akeenke, ankwaal subak *syāyiriik mukutuutēk sōmōk. Nteenee, -moonyeeree *tifaayiik āk mwaayta!”

⁷ Nto tēē yoo, kōōnēm :Mēēnkoo kiito nyēbo ang'wan nyoo /kikikēēnuchēē kitaabuunaa. Yooto akas kuutiitaab kiyoo soboot nyoo bo ang'wan kumwooy kule, “Chōō!”

8 Kyaakaste nto bēre ālē, kumii taayeenyuu :faraasiit nyēē āruus! / Kikēēkuurē :chiito nyēē kimii faraasiini kule Meet ānkimii :Kāābkwombiich lētuunyii. / Kikiikoochi bichoo kāāmuukēyēēk kubāw komosta akeenke ām komoswookik ang'wan choo bo kōōrēēt tukul kumukuul, sukung'eet koowaang'tee biiko booryēēt, kēmēwuut, tānkuusyēēt āk tyoong'iikaab wuuyēēt.

9 Nto tēē yoo, kōōnēm :Mēēnkoo kiito nyēbo muut nyoo /kikikēēnuchēē kitaabuunaa. Yooto akas :tāmirirookaab biiko ām *kāābkōrōs keel choo / kikēēbākāchē kuuyu kiinēmchi keey ng'ālyoontēētaab Yēyiin.

10 Kikuurchinē barak kule, “Wōōy, Mokoryoon-tēēnyoo nyoo itiliil ānkiibooyē man, ara 'ibuurē ākoy āyu siitiilchi biikaab kōōrooni ng'al iyooku soboonwēkyoo?”

11 /Kikiikoochinoot bichoo sirook chēē leelach ānku kōōyēch. /Kikēēmwoochi tākōōmuuny kisich ākoy kuyityiin :laatitaab mbo ng'eetaabkaamet chēē kimāchē/sikeebakach choo yēyē yiisyēēt kuu nyoo kiyēyē :icheek.

12 Kyāārōōtootē kōōnēmu :Mēēnkoo kiito nyēbo lo nyoo /kikikēēnuchēē kitaabuunaa. Kitook :kib-ring'ring'nyēēt nyēē kōrōōm miisin. Kitubākoy :asiista. Kusalakay :araawēt kuu koroti,

13 ānkōōsuuw :kookeelik kuu mōkōyōōn chēē kararach yoo kāwus :yoomeet.

14 / Kikiinēmto wōliin bo barak kubot kuu muuyto nyēē / kakiiriiny / ānkiiboot nkicheek

6:8 Seka. 1:8; 6:1-7; Ng'oong'. 19:11, 14 6:8 Cherem. 24:10 6:9 Ng'oong'. 1:2, 9; 12:11, 17; 19:10; 20:4 6:11 Ng'oong'. 3:4-5, 18; 4:4; 7:9, 13; 15:6; 19:8, 14 6:13 Mat. 24:29; Ng'oong'. 8:12

lekemoosyek tukul āk kōōrōōsyēk tukul choo kiimuut :bēēkaab araarayta.

¹⁵ Nto yityo kuwuny keey :bāytooyik, biiko choo tookunootiin, kāāntōōyikaab lukēētaab booryēēt, mokorēēnik, biiko choo bo kāāmuukēy, motwoorik tukul āk mbo biiko alak tukul. Kiwunyēē keey :bi-choo kēbēnoonik āk rwoontōōk ām wōloo bo lekem.

¹⁶ Kikuurchinē :bichoo barak kumwoochinē lekemoosyek āk rwoontōōk kule, “Ōluulchēēch simakaseech :chiichoo bāytooyiisyē āmēēng'woonchēēch :Mēēnkoo,

¹⁷ kuuyu kāākuyityiin :bēsyeēt nyēē ing'woonchinēē :icheek biiko ng'aleek. Ara, ng'oo :nyēē imuuchē kuchilil?”

7

Mākuriibākiis :biiko choo yēchinē Yēyiin yiisyēēt

¹ Yu kāākuyityo :yoo, akas malayikaanik ang'wan chēē kiiyyoong'sēē komoswookik ang'wan chēbo kōōrēēt. Kiiyyoong'tooy :malayikaanichaa yoomat ake tukul nyēē wusunēē komoswookichoo ang'wan. Kiyeyakay kuu nyooto simāwus :yoomeet kōōrēēt nto araarayta nto keet ake tukul.

² Kyaakas subak malayikeet ake kuchōōnēē koong'asiis kuboontoonu ng'oocheet nyoo bo Yēyiin. Kikuurchi barak :malayikaanaa malayikaanik choo ki ang'wan choo kikiikuchāmchi :Yēyiin kule kōōturbuub kōōrēēt ākoo araarayta.

6:14 Isa. 34:4; Ibu. 1:12 **6:15** Isa. 2:10, 19, 21 **6:16** Osee. 10:8; Luuka 23:30 **6:17** Chōōw. 2:11; Nāwu. 1:6; Sefa. 1:14-18; Mal. 3:2
7:1 Cherem. 49:36; Tān. 7:2

³ Kimwoochi kule, “Masimo-araante kōōrēēt, araarayta ākoo keetiik. Okany ākoy kut / keeng'ooch tokoochikaab biiko choo yēchinē Yēyiintēenyoo yiisyēēt.”

⁴ Yooto nanyuun, akas /kēēmwoowoo laatitaab biiko chēē /kikeeng'ooch. Biikaab Isrāyēēl tukul chēē /kikeeng'ooch ku 144,000.

⁵ Biiko chēē /kikeeng'ooch kukwaanee kōōtaab Yuuta ku 12,000, /keeng'ooch 12,000 chēbo kōōtaab Rubēēn /ankeeng'ooch 12,000 chēbo kōōtaab Kaat.

⁶ /Kikeeng'ooch biiko 12,000 chēbo kōōtaab Asy-eer, /keeng'ooch biiko 12,000 chēbo kōōtaab Naf-taali /ankeeng'ooch biiko 12,000 chēbo kōōtaab Mānāāsē.

⁷ / Kikeeng'ooch biiko 12,000 chēbo kōōtaab Simiyōōn, /keeng'ooch 12,000 chēbo kōōtaab Laawi /ankeeng'ooch 12,000 chēbo kōōtaab Isakaar.

⁸ / Kikeeng'ooch biiko 12,000 chēbo kōōtaab Sābulōōn, / keeng'ooch 12,000 chēbo kōōtaab Yōōsēēf / ankeeng'ooch 12,000 chēbo kōōtaab Beenchamiin.

Bōrōryōōsyēk chēē chaang' chēē irāroochootiin

⁹ Yu kāākuyityo :yoo, akas biiko chēē kimātinyē rarwa chēbo bōrōr ake tukul, kōōr ake tukul āk chēbo yēēm ake tukul. Kikiyyoonyēē :bichooto ng'echeraanaa bo bāytooyiisyēēt āk taayeetaab Mēēnkoo. Kikiilaach :bichoo sirook chēē leelach chēē kōōyēch ankikinam sokēēkaab sōōsik.

7:3 Ēsēk. 9:4, 6; Ng'oong'. 9:4; 22:4 **7:4** Ng'oong'. 14:1, 3 **7:8** Ng'oong'. 21:12-13 **7:9** Laawi. 23:40; Yoowa. 12:13; Ng'oong'. 6:11

10 Kikuurchinē :bichoo barak kumwooyē kule, “Kiiraraacheech :Yēyiintēēnyoo nyoo kēēbuurēē ng'echereetaab bāytooyiisyēēt āk Mēēnkoo.”

11 Kiiyyoong'iis :malayikaanik tukul kumuut ng'echeraanaa āk yoo mii :booyichoo āk tukuuchoo ang'wan choo sobchootiin. Kikubuy kuut :malayikaanichaa ām taayeetaab ng'echeraanaa kukutunkyinē Yēyiin,

12 kumwooyē kule, “Kuwuuyiit nyotoo. Kusilākoy :Yēyiintēēnyoo nyoo tōrōōr nyoo boonto kiirnātēēt. / Kēēbirchinē kōōnkōy / ānkēēkoonyitē nyoo bo kāāmuukēy āk nkuruuk kēnyiiis āk kēnyiiis. Kuwuuyiit nyotoo!”

13 Kuteebeenaa :akeenke ām booyichoo kule, “Ng'oo :bichu keelaach siroochoo leelach ānku kōōyēch ānkukwoonēē ānō?”

14 Āwālchi kule, “Inkētē :inyiing' oō, boontēēt.” Kumwooy :boontoonoo kule, “Bichoo ku chēē kiiikoomuukta wusiisyoonoo wōō ānkōōkōōwuunēē sirookwaa korotiikaab Mēēnkoo kutililiitu.

15 Kunyi, kwēyyoonyēē :bichooto yoo bāytooyiisyēē :Yēyiin ānkuyēchinē Yēyiin yiisyēēt bēēt āk kwēemooy ām yoo ibuurēē. Mākuming'to keey :bichooto Yēyiin ām yotoo.

16 Mākoy kwaam bichooto subak :kēmēy, melelta, kubeel :asiis nto kuwus icheek :yoomat nyēē layaat,

17 kuuyu mākwookooy icheek :Mēēnkoo kēēyyoonyēē ng'echeraanaa komos. Mākōōrēētoot bichooto kuba wōlēē mii :riiriyoōsyēkaab bēēkaab

soboon ānkumāsyi :Yēyiin icheek lōōkyoo ake tukul.”

8

Kiinēm :Mēēnkoo kiito nyēbo tisab nyoo / kikēēnuchēē kitaabuunaa

¹ Nto yu kēēnēm :Mēēnkoo kiito nyēbo tisab nyoo /kikēēnuchēē kitaabuunaa, kusiis :wōliin bo barak ām kisiincheetaab asiista akeenke.

² Yooto, akas /kiikoochinē aryeembuunek tisab malayikaanichaa kiiyyoonyēē taayeetaab Yēyiin.

³ Kichō :malayikeet ake nyēē kiboonto kibuumbet ake nyēbo *ta-aabuut ānkōōyyoonyēē yoo bo *kāābkōrōs. /Kikiikoochi malayikaanaa tukuuk chēē chaang' choo boong'u nyēē anyiny sukusiltēē Yēyiin kuboonto keey soowuutēkaab biikaab Kiriistō ām kiitaab kōrōs bo ta-aabuut nyoo mii taayeetaab ng'echereetaab bāytooyiisyēēt.

⁴ Kichiiltēē :yyētiitaab tukuuchoo boong'u nyēē anyiny yēbo āwutaab malayikaanaa kuwētēti barak kuboonto keey soowuutēkaab biikaab Kiriistō.

⁵ Kiinēm :malayikaanaa kibuumbaanaa anku-ram maata ām kāābkōrōs ankoosyaaree mayaa kōōrēēt. Yooto koowech :iileet, kutul :kōōrēēt, kooruum ānkōōring'riing'.

Aryeembuunek ang'wan chēbo taay

⁶ Nto mii yoo, kuyeyta keey :malayikaanichaa tisabu sukukuut aryeembuunek.

⁷ Kikuut :malayikeet nyēbo taayta aryeembuut nyeenyii. Yu kakuut kuchēy, kuroonkyi keey

kōōrēēt :kweyaanteet nyēē iliing'oot maata ākoo korotiik. Kilay :kereeryaanteet akeenke ām sōmōk nyēbo kōōrēēt. Kilāyo :nkicheek keetiik chēē tēē chooto ankulay :saamiiyta āk kiy ake tukul.

⁸ Kukuut :malayikeet nyēbo āyēēng' aryeembuut nyeenyii. Yu kakuut, /kēēwiirchi araarayta kiito ake nyēē wuu lekemnyaa nyēē wōō nyēē kilāyē. Yooto, kuweechakay :kereeryaanteet akeenke ām sōmōk nyēbo araarayaa kuyēk koroti.

⁹ Kibēk :ng'ooluutyēēt akeenke ām sōmōk nyēbo tyoong'iik ankuling'ta :nkicheek mwēēnkōōsyēk chēē tēē chooto ām araaray.

¹⁰ Kukuut :malayikeet nyēbo sōmōk aryeembuunyii. Yu kakuut, kōōsuuwunēē barak :kookeelyeet nyēē wōō nyēē kilāyoonu kuu nōmōryoontēēt. Kisuuchi kereeryaanteet akeenke ām sōmōk nyēbo āynōōsyēk āk mōōkōōtōōsyēk.

¹¹ / Kēēkuurēē kookeelyaanaa 'Ng'woonin'. Kunyi, king'waaniit :komosta akeenke ām sōmōk nyēbo bēēko. Kibakach :bēēchoo biiko chēē chaang' ām kōōrēēt.

¹² Kukuut :malayikeet nyēbo ang'wan aryeembuunyii. / Keeryaach komostaab akeenke ām sōmōk nyēbo asiista /ankeeryaach nkinee komosta nyēbo araaweet nyēē tēē nyooto. /Kikeeryaach komosta nyēē tēē nyooto nyēbo kookeelik kutubākiis :tukul. Kimāmii :komosta akeenke ām sōmōk nyēbo lēbkēēyyēēt ām bēsyēēt ānkimāmii :komosta akeenke ām sōmōk nyēbo lēbkēēyyēēt kwēēmowuut.

¹³ Nto bērē akaste, akas siirērēēt nyēē kitēērēērtooy ām kōōrēēt barak kuwoochotē

kule, “Ng'woonin, lēyyē, ng'woonin, ng'woonin!
Yoo kuutē :malayikaanik alake sōmōku
aryeembuunek, ku tyaa sōō, :ng'wooninto nyēē
mākuchōnchi biiko tukul!”

9

Aryeembuutaab muut

¹ Kukuut :malayikeet nyēbo muut aryeembu-
unyii. Yu kakuut, akas kookeelyeet nyēē kiki-
ikōōsuuwunēē barak. /Kikiikoochi kookeelyaanaa
yootēywoontēētaab nkōriit nyoo māng'ētē.

² Yu kayaat nkōriinoo, kuchiilunee :yyētiit yooto
kuu yyētiit nyēbo maata nyēē wōō miisin. Kiker
:yyētiinoo barak kutubākoy :asiista.

³ Kitēērēerunēē yyētiinoo kukwa kōōrēēt
:taalamik chēē / kikiikoochi ng'woonēēt nyēē
wuu nyēbo kēnyēiisyēk.

⁴ /Kikēēmwoochi taalamichaa kumanyeeree suus
alak tukul ām kōōrēēt, nto keet ake tukul, ntee-
nee kutoor biiko choo kimāboonto ng'oocheetaab
Yēyiin ām tokoochikwaa.

⁵ /Kimākēēmākyinē taalamichaa kubakach bi-
choo, nteenee koosuusaanee ng'wooninto nyēē
wuu nyoo bo kēnyēiisyēk ām ārook muut.

⁶ King'woonchi biiko :bēsyōōsyēchooto kut
kookaykaay meet nteenee kimwēyēē icheek
:meet.

⁷ Kichōbootiin :taalamichaa kuu faraasiinek
chēbo booryo. Kiiloochē tukuuk chēē wuu
kuutwōōsyēk chēē / kikeeyeyee *ta-abuut
ānkitinyē :wōlēēb koonyek tōōntaab chiito.

9:1 Ng'oong'. 11:7; 20:1 **9:2** Toowu. 19:28 **9:4** Ng'oong'. 7:2-3

9:6 Āyub 3:21-22 **9:7** Chōōw. 2:4

⁸ Ki kōōyēch :buutēēkwaa kuu chēbo koor ankuk-erkeey :keelekwaa chēbo ng'ētuuny.

⁹ Kikiiyēēn :karneet tēkēetikwaa ānkichēytōōs :kebebaakwaa kuu kōrōkōchōōnikaab faraasiinek choo bēētii booryēēt.

¹⁰ Kiboonto :taalamichaa saaruuraak chēē tōōrē biich kuu kēnyēiisyēk /ānkikiikoochi kāāmuukēyewēk koonyaliil biiko ām ārook muut.

¹¹ Bāytooyiintēng'waa ku malayikeetaab kāābkwōombiich nyēē /kikēēkuurē ām kuutiitaab Iburaneek kule Ābātōōn nto ām kuutiitaab Kirikiik ku Ābōōlyōōn. Ibooru :kaaynaani kule kāānyāliiliintēēt.

¹² Ng'wooninto nyēbo taayta :nyooto. Mii :alake āyēēnku chēē makukwa.

Aryeembuutaab lo

¹³ Kikuut :malayikeet nyēbo lo aryeembuun-yii. Yooto, akas kuutiit nyēē kichōōnēē kuuynook ang'wan chēbo kiitaab kōrōs nyēbo *ta-aabuut nyoo mii taayeetaab Yēyiin.

¹⁴ Kimwoochi :kuutiinaa malayikaanaa bo lo kule, “Ityaakte malayikaanichaa ang'wan choo /kikēērātyi yoo bo āynoonoo wōō bo Fraati.”

¹⁵ /Kikiikēēchōbchi malayikaanichaa kubakach ng'ooluutyēēt akeenke ām sōmōk nyēbo biiko ām kōōrēēt kumukuul kēnyiiniitēnyi, araawaaniitēnyi, bēsyooniitēnyi āk āsiiswēchuutēchu. Kunyoo, /kiki-ityaakta malayikaanichaa.

16 /Kikēēmwoowoo kule ki rarwoosyek āyēēng' :biikaab booryēēt chēē kibēētēē faraasiinek kōōntōōchinē :malayikaanichaa.

17 Ām ng'oong'uutyoonoo, kyaakas faraasi-inechaa āk biiko chēē kibēētēē faraasiinechaa. Kikiilookyi :bichoo kariik tekēt chēē kikiirirto kuu mā, chēē buusyēēnēch āk chēē ki toolēēlyoonēch. Kikerkeey :mētēwookaab faraasiinek chēbo ng'ētunyēk ānkwoosu :kuutuweekwaa maata, yyētiit āk aryaanteet nyēē layaat.

18 Kibakach :mēēyinwēchu kyoosunēē kuutuweekaab faraasiinechaa, kereeryaanteet akenke ām sōmōk nyēbo biiko ām kōōrēēt kumukuul.

19 Kibākākiisyēē :faraasiinechaa kuutuweekwaa āk saaruuraakwaa. Kiboonto :saaruuraakwaa mētēwoy chēē kitōōrē biich kuu chēbo ēērēēnōōy.

20 Mānāāwēēchākiis :biiko tukul choo king'ētunēē mēēyinoo. Nteenee kitas taay kukutunkyinē tāmirmirook chēē miyootēch āk āynātōōs. Buch :āynātōōsyēchoo chēē mākāstooy āmākāsē mbo ng'al nto kubēēsyētē, chēē kiyeyee :icheek *ta-aabuun, *feetaan, syaabaan, rwoontōōy āk keet.

21 Manaaweekee :bichoo rōkōsng'waa bo ru-miisyō, mosoonkoyeenikwaa, martaayeet nto ku chōōrsēēt.

10

Malayikeet āk kitaabuut nyēē mining'

1 Nto mii yoo, akas malayikeet ake nyēbo kāāmuukēywēēk kuchōōnēē barak. Kiilaakaat

:malayikaanaa boolteet ankikiibaawuut :cheebkalaasyeet mētinyii. Kikerkeey :tokochnyii asiista ānkiikwēnyē :kērēenkōōk kuu ma.

² Kikinamee āwunyii kitaabuut nyēē mining' nyēē king'aanyaat. Kikiitaar :kereenkeenyii nyēbo taay araarayta ankootaar :nyēbo kaataam kōōrēēt

³ ankoorum miisin kuu ng'ētunyto. Yu keeruum, kuchēyo :iilootik tisabu.

⁴ Kyāmāchē āsiriisyē yooto kāchēy :iilootichoo tisabu, nteenee akas kuutiit kuchōōnēē barak nyēē kimwooyē kule, “Iriib kiyēē mwooyē :iilootichoo tisabu ameesir ng'aleechaata.”

⁵ Nto mii yoo, kōōtōrōōr āwunyii nyēbo taay :malayikaanaa kikiitaar araarayta ākoo kōōrēēt.

⁶ Kiiwaal keey ām kaayneetaab Yēyiin nyoo ming'iisyē ākookoy, nyoo kiyēyē barak āk kiy ake tukul nyēē mii wōlooto, nyoo kiyēyē kōōrēēt āk tukuuk tukul choo mii āriinyii āk araarayta ku-boonto keey āk kiy ake tukul nyēē mii āriinyii. Kimwooy :malayikaanaa kule, “Mēētākiikooyē keey!

⁷ Nteenee yoo kuutē :malayikeetaab tisab aryeembuunyii, kōōwoong'tooy :Yēyiin kiyēē kiiyeelaat nyoo kikiikuchōb kuu yoo kiiboorchinē *wōōrkooyikyii choo yēchinē inee yiisyēēt.”

⁸ Nto mii yoo, kung'āloolwoo subak :kuutiinaa kikyaakas kuchōōnēē barak kumwooyē kule, “Iwē / bokēēkōōning' kitaabuunaa yaataat nyoo mii āwutaab malayikaanaa keetaar araarayta āk kōōrēēt.”

⁹ Yooto āwē ānkāāsoom malayikaanaa kukōōno kitaabuunaa mining'. Kumwoowo kule,

“Ong'nyi, nēmu ankii-am. Anyiny sinee
ām kuutiing'uung' kuu kimnyet nteenee
mākung'woonchiing' :mooyēēt.”

¹⁰ Kyāānēmunēē kitaabuunaa āwutaab
malayikaanaa ankaa-am. Kyaanyinyiit ām
kuut kuu kimnyeteet, nto yu kaawaany
kung'woonchoo :mooyēēt.

¹¹ Yooto /kēēmwoowoo kule, “Tākumii :ng'aleek
chēē mächāktōōs tēēng'ālooltoochi Yēyiin
imwoochinē biiko chēē chaang', bōrōryōōs,
yēēmōōsyēk āk bāytooyik.”

11

Wōōrkooyikaab Yēyiin āyēēng' ām Yēērusālēēm

¹ / Kikēēkōōno keet nyēē / kiirookiisyēē /
ānkēēmwoowoo kule, “Wē, ānkiirookē *Kōōtaab
Yēyiin, *kāābkōrōs ānkiiyiit biiko choo sooyēē
wōlooto.

² Nteenee, -mēērookē biiwuutaab kōyoo
kuuyu bo :wōlooto biiko choo -mēēnkētē Yēyiin.
Makootartaaraat :bichoo ām ārook artam āk
āyēēng' kiriinkoonoo tiliil.

³ +Māākoochi *wōōrkooyikyuu āyēēng'
kāāmuukēywēēk kung'ālooltoowoo ām bēsyōōsyēk
1,260. Makoolaach :bichooto sirookaab mēēysēēt.”

⁴ Kerkeey :wōōrkooyichoo āyēēnku keetiikaab
*musēytuuniinēk āyēēng' ākoo tukuuk āyēēng' choo
/kiitōōrē taariinek chēē iyyoonyēē taayeetaab
Nyoo Wōō ām kōōrēēt kumukuul.

⁵ Yoo kasyeem :chii kule kubar bichu āyēēng', makung'ut :icheek maata kōōmukuus buunichook-waa. Wuu nyiitēnyi :wōlēē māchāktōōs / keebakakta chiito ake tukul nyoo māchē kubar bichoo.

⁶ Boonto :bichoo kāāmuukēywēēk kukereкта roobta yoo mii kung'ālooltoochinē Yēyiin ānkuboonto kāāmuukēywēēk kuweech bēēko kuyēk koroti, kubar kōōrēēt ām mēēyinto ake tukul kuu wōloo māktooy :icheek nkit.

⁷ Yoo kaakoowaany nanyuun :wōōrkooyichoo kwoom lōkōōywēchoo, mākuchōōnēē :tyoony nkōriinoo māng'ētē ānkubooryēē wōōrkooyichoo kut kubakach.

⁸ Mākōōtulēlēē :wōōrkooyichoo kēēloo murē kiriinkoonoo wōō nyoo / kikēēkwērtoochinē Moko-ryoontēēng'waa murtooywoontēēt. Kiikērkeēyēē :kiriinkoonoo Sōtōm nto ku Miisir.

⁹ Ām bēsyōōsyēk sōmōk āk kisiincheet, mākōōrōōtoot muuswēchoo :biiko kukwaanee yēēmōōsyēk, aroosyek, āk bōrōryōōsyēk tukul āmēēbērē /mākēēchām /keemuy muuswēchooto.

¹⁰ Mākung'ērēkyi :biikaab kōōrēēt kumukuul meetaab bichoo āyēēng'. Makwaam saakweet ānkutuwēn keey, kuuyu kikiikutōōrchi :wōōrkooyichoo biikaab kōōrēēt mēēyinto nyēē wōō miisin.

¹¹ Nteenee yu kaakukeeyta :bēsyōōsyēchoo sōmōku āk kisiincheet, kukētyi :Yēyiin bichoo soboonto. Yoto kung'ēētyo :bichooto. Kimuuyo miisin :biiko tukul chēē kikas ng'aleechaa.

11:5 2Bāy. 1:10; Cherem. 5:14 **11:6** Chuy. 7:17-19; 1Bāy. 17:1

11:7 Ng'oong'. 13:1-4; 9:1 **11:8** Toowu. 18:20; Luuka 13:33-34

¹² Nto yityo, kukas :wōōrkooyichoo /kēēkuurunēē Kaab Yēyiin kule, “Okwaa wōli.” Kuba :bichoo barak ām boolteet, kukāsē :buunikwaa.

¹³ Kichō yotoo :kibring'ring'nyēēt nyēē kikōrōōm miisin. Kimis *:kiriinkēēt kereeryaanteet akeenke ām taman ānkubēk :biiko kisyēērōōk tisabu. Kimuuyo :biiko chēē king'ēt ānkukoonyit Yēyiintēētaab kibkōōnkōy.

¹⁴ Mēēyinto :nyotoo nyēbo āyēēng'. Lēēkit kuchō :nyēbo sōmōk.

Aryeembuutaab tisab

¹⁵ Yu kāākuyityo :yoo, kukuut :malayikeet nyēbo tisab aryeembuunyii /ānkēēkuurunēē barak kule, “Kaakunam :Yēyiintēēnyoo āk Kāārārōōkiintēēt bāytooyiisyēētaab kōōrēēt ānkumākubāytooyiis ākookoy.”

¹⁶ Yotoo, kukubuy kuut :booyichoo tibtēmu āk ang'wan choo kēēbuurēē ng'ēchērōōkaab bāytooyiisyēēt ām taayeetaab Yēyiin. Kusilto Yēyiin

¹⁷ kumwooyē kule, “Yēyiintēētaab kāāmuukēy, nyoo mii, ānkimii, kēēbiruung' kōōnkōy kuuyu kēēbooru kāāmuukēywēēkuuk ānkēētoowu ibāytooyiisyē.

¹⁸ Kinyēēr :biikaab kōōrēēt, neennyi +mēēng'woonchi bichoo. Mii wokuyitu :bēsēyēēt nyēē /kiitiilchinē ng'aleek biiko choo kiikubēk /ānkēētuwēn motwoorikuuk choo *wōōrkooyikuuk. +/ Mākēētuwēn biikuuk choo iywēyiing' ānku minkēēch nto ku wōōyēch. /Kiimukuusē choo imukuusē kōōrēēt.”

19 Kiyaataat :Kōōtaab Yēyiin ām kibkōōnkōy nyēē kiimuuchē :Sāāntukuutaab Kirootyeenyii kutook. Kiiwēchē :iileet, kōōruumē :kōōrēēt ānkutulē, kōōring'riing'ē ānkuroong'u keey :kweyaanteet nyēē mā mining'.

12

Koorko ākoo tyoony nyēē yong'oos

1 Kitook :kiy ām barak nyēbo kwōng'uut. Ki koorko nyēē /kikiiluumee asiista ānkimii :araaweeet ng'wēnyuutaab kērēēnkōōkyii. / Kikiilookyi mēt nkwaatyeeet nyēē /kikēētētyi kookeelik taman āk āyēēng'.

2 Kikooyaat :koorkoonooto. Nto yu mākusich, kōōnchō kubo ng'woonintaab sichēēt.

3 Kitook subak :kiito ake nyēbo kwōng'uut ām barak. Ki chēēsoosum :kiyoo nyēē ki arraa ānkiboonto mētēwook tisab āk kuuynook taman. Kikiilookyi mēt ake tukul kuutwēēt nyēbo bāytooyiisyēēt.

4 Kimastee :tyoonyoo saaruuryeenyii komosta akeenke ām sōmōk nyēbo kookeelik ām barak kurārākyi kōōrēēt. Kiiyyoonyēē :chēēsoosum taay-eetaab koorkoonoo kimāchē kusich, si yoo sichē, kwaam leekweet bakeenke.

5 Kisich :koorkoonoo wēēro nyēē makubayta kōōrēēt kumukuul ām kirōktaab karneet. / Ki-keesar lakwanaa ākoy yēē bāytooyiisyēē :Yēyiin.

6 Mākumwēchi :koorkoonoo kōōr nyēē suurk-wēēn wōlēē kiikuchōbchi :Yēyiin / ānkēēriib ām bēsyōōsyēk 1,260.

7 Nto mii yoo, kuchēy :booryēēt ām barak. Kibooryēē :Mukāyil āk malayikaanikyii chēēsoosum. Kuyēēt :nkinee chēēsoosum kuboonto keyy lukēēnyii,

8 nteenee / kikiibēl chēēsoosum. Yooto, / kēēwōōnunēē inee barak

9 /kēēwunuk kuchō ng'wēny. Inee :eereenaanaa kibo kēny nyoo /kēēkuurēē Kibrōkōsyoontēēt ākoo Syeetaani nyoo kikēntooy biiko tukul ām kōōrēēt. Kunyoo, /kikēēwunukunēē tyoonyoo barak kuboonto keyy lukēēnyii tukul kuchō kōōrēēt.

10 Nto mii yoo, akas kuutiit kukuurunēē barak kule, “Kaakuyit nanyuun :soboontaab Kaab Yēyiin, bāytooyiisyēnyii, kāāmuukēywēēkyii āk choo bo Kāārārōokiintēēt. /Kāākiituruur nyoo king'āloolēē mbo ng'eetaabiya bēēt āk kwēēmooy nyēē miyaat ām taayeetaab Yēyiin.

11 Kiibēl :mbo ng'eetaabiya chiichoo ām kiisēēnikaab *Mēēnkit āk manta nyēē kimwoowu :icheek ākoo subak kuuyu kikiikuchamta soboonwēkwaa kubo ng'aleechaata.

12 Kunyoo, lēyyē, kung'erech :wōliin bo barak āk biiko choo minyē wōlooto! Tyaa sōō :mēēyinto nyēē mākunyōōr :kiy ake tukul nyēē tinyē so-boon ām kōōrēēt āk araarayta, kuuyu kāākurēk

12:6 Ng'oong'. 11:2 12:7 Tān. 10:13 12:9 Toowu. 3:1,
14-15; Luuka 10:18; Ng'oong'. 13:2; 16:13; 20:2 12:10 Seka. 3:1;
Ng'oong'. 11:15 12:11 1Yoowa. 2:14; 5:4; 1:7; Ng'oong'. 5:6

:Kibrōkōsyoontēēt. Nyēērunoot :inee miisin, kuuyu inkētē kule kāākung'ētyi :bēsyōōsyēk chēē ng'ēri."

¹³ Yu kakas :chēēsoosum kule ākoo /kāākēewunuk kuchō ng'wēny, kutoow kukeeyanaat koorkoonoo kisichē wēeroo.

¹⁴ Nteenee /kikiikoochi koorkoonoo kebebaak chēē wuu chēbo siirēēt nyēē wōō kuteereer-tee ākoy wōlēē /kikēēsātyi ām wōlooto bo suurk-wēēn. Kimāchāktōōs /bokēēriib koorkoonooto ām wōlooto kēnyiisyēk sōmōk āk kisiincheet simānyōōr :eereenaanaa.

¹⁵ Yooto, koong'uung' :eereenaanaa bēēko ām kuutiinyii kuroot kuu āynēēt sukutwaar koorkoonoo.

¹⁶ Nteenee kiyaatakay :ng'wēnyuut ankoochiim bēēchoo kiing'uung'u :tyoonyoo.

¹⁷ Kinyēēr :chēēsoosum ānkuchōb keyy woku-booryootēē lōkōkaab koorkoonoo alak choo kiri-ibē mākuutēkaab Yēyiin ānkukoonyitē ng'aleekaab Yēēsu.

¹⁸ Nto mii yoo, kuwo :chēēsoosum yēbo sakaram-teetaab araarayta.

13

Tyoong'iik āyēēng' chēē yōng'ōōsēch

¹ Yooto, akas tyoonyto ake kusyoorunēē keyy araarayta. Kiboonto :tyoonyoo mētewook tisab āk kuuynook taman. Kimii :kuutwōōsyēkaab bāytooyiisyēēt kuuynoochoo /ānkikikēēsirchi mēt ake tukul kaayna nyēē intosuurtooy Yēyiin.

² Kikerkeyy :bōōrtaab tyoonyi nyēbo mēliil ankikerkeyy :mukuunkookyii chēbo siiburukuut.

Kikerkeey :kuutiit ake tukul nyoo bo ng'ētuny.
Kirōōbchi :chēēsoosum tyoonyi kāāmuukēywēēk āk
nkuruukaab bāytooyiisyēēt.

³ Kiboonto :tyoonyoo ng'waayeet nyēē ki wōō
miisin ām mētīt akeenke nteenee kikiikusob
:ng'waayaanaa. Kiilat :biikaab kōōrēēt tukul kubo
ng'aleechaa ānkutoow kurub tyoonyoo.

⁴ Kikutunkyi :biiko chēēsoosum, kuuyu kirōōbchi
tyoonyoo kāāmuukēywēēk ānkukutunkyi mbo
subak tyoonyooto. Kiteeb kule, “Ng'oo :nyēē
kiikērkēyēē tyoonyi ānku ng'oo :nyēē imuuchē
kubooryēē?”

⁵ / Kikēēchāmchi tyoonyoo kung'ālōolē nyēē
ng'āsē keey ānkōōntosuurtooy Yēyiin. /Kikiikoochi
mbo kāāmuukēywēēk kuyēyiisyēē ām ārook artam
āk āyēēng'.

⁶ Kiintosuurto :tyoonyoo Yēyiin āk wōloo minyē
āk mbo biiko choo mii kibkōōnkōy ām ng'al chēē
kimwooyē.

⁷ / Kikiikoochi tyoonyoo kāāmuukēywēēk ku-
booryēē biikaab Yēyiin ānkōōbēliis. /Kikiikoochi
kāāmuukēywēēk kubāw yēēmēēt ake tukul, kōōrēēt
āk bōrōryēēt ake tukul.

⁸ Mākukutunkyi tyoonyoo :biiko tukul choo
minyē kōōrēēt, choo mēēbērē sirootiin
:kooynōōkwaa kitaabuutaab soboonto kuchakee /
kumanaakeeyey kōōrēēt. Kitaabuuni ku nyoo bo
Mēēnkoo /kikēēbārē.

⁹ Nyoo yēbē yiit kukas ng'aleechu:

13:2 Tān. 7:3; Ng'oong'. 11:7; 13:11-17; 16:10; 17:3, 7-13; 19:20

13:2 2Tēēs. 2:9; Ng'oong'. 12:3 **13:6** Tān. 7:8, 11, 20, 25; 11:36;

2Tēēs. 2:4; Ng'oong'. 11:2 **13:8** Ng'oong'. 3:5; 5:6

10 Biiko choo /kiikiitiilchi kule /kēnāmē /ankeebeeta, +/makeenam /ankeebeeta. Nto choo /kiikiitiilchi keebaree chōōkiit, +/makeebaree chōōkiit. Yoo yēyāktōōs :ng'aleechu kumāchāktōōs kumuy-toochinē :biikaab Yēyiin ānkōōkoosēē keey inee.

11 Nto mii yoo, akas tyoonyto ake kōōtuung'unēē kōōrēēt ng'wēny. Kiboonto :nyoo kuuynook āyēēng' chēē kerkeey chēbo mēēnkich ānkiing'āloolē kuu chēēsoosum.

12 Kiyēyiisyēē kāāmuukēywēēkaab bāytooyiisyēēt chēbo tyoonyoo /kikēērōōbchinē kāāmuukēywēēk. Kiyey biiko tukul ām kōōrēēt kukutunyki tyoonyoo kibo taay nyoo kikiikusob :ng'waayeenyi.

13 Kiyey :tyoonyi ng'al chēē -/ mākyoomu kuu kule, kitōōrunēē maata barak kukāsē :biiko tukul.

14 Kilātunēē biiko yēyuutēchoo -/ mākyoomu āk kāāmuukēywēēchoo /kikiikoochinē kuyeyee taay-eetaab tyoonyto nyoo kibo taay. Kimwoochi :tyoonyoo biikaab kōōrēēt tukul kuyey āynātēēt nyēē /kiisōōtēē tyoonyoo kikiikusob :ng'waayeenyii nyoo /kikiikōōtēnē ām chōōkiit.

15 / Kikiikoochi tyoonyi bo āyēēng' kāāmuukēywēēk kōōbuusyi āynātoonoo /kikiikērkēyēē tyoonyoo kibo taay, sukung'eet kung'alaal :āynātoonooto sukōōsākyi biiko tukul choo kimākutuninyinē āynātoonoo /keebakach.

16 Kikērchi koong' subak :tyoonyoo biiko tukul /kiikoochi bēēruutook āwutaab taay nto tokoch nyēē mātiny ku nyēē mining', nyēē wōō, chēē bānoon nto ku mokorēēn, chēē motwoorik nto chēē bāwu keey.

13:10 Cherem. 15:2; Ng'oong'. 14:12 **13:11** Mat. 7:15 **13:13** Ng'oong'. 16:14 **13:15** Tān. 3:3-6; Ng'oong'. 14:9, 11; 15:2; 16:2; 19:20; 20:4

17 / Kikeeyey kuu nyoto sukung'eet māmii :chii nyēē / kēēchāmchinē kwaan nto kwaalta kiy yoo māboonto bēēruutyoonoo. Kimāchāktōōs :bēēruutyoonoo ku kaayneetaab tyoonyoo nto ku kiyēē ibooru kāāyiitēēnyii.

18 Māchē :ng'aleechu kiirnātēēt. Chii ake tukul nyoo yēyiisyēē mētinyii, kōōyit ānkōōnkēt kiyēē ibooru :kāāyiitēētaab tyoonyoo kuuyu kaayneetaab chii :kāāyiitōonoo. Kāāyiitōonoo ku 666.

14

Mēēnkit ākoo biikyii

1 Nto bēē akaste, akas *Mēēnkit nyēē kēēyyoong'ēē lekemeetaab *Sāāyōōn kuboonto keyy biiko 144,000 chēē kitinyē kaayneetaab Mēēnkoo āk nyēbo kwaan ām tokoochikwaa.

2 Kyaakas kuutiit nyēē kichōōnēē barak nyēē kiiruumē kuu bēēkaab chēēsuruur ānkutulē kuu iilootik. Kikerkeey nyēbo biich chēē kibutē bukan-tiin,

3 kutyēēnē tyēēnto nyēē lēēl ām taayeetaab ng'echereetaab bāytooyiisyēēt āk yoo mii :tukuu-choo ang'wanu choo sobchootiin āk booyichoo. Māmii :chii nyēē kiimuuchē kooneet keyy tyēēni, nteenee bichoo 144,000 choo /kiikiiraraach ām kōōrēēt chēē kiineet keyy.

4 Bichoto ku choo kisatee keyy martaayeet kuuyu kiriib keyy kumanam :sumto ānku icheck :chēē rubootē Mēēnkoo. /Kikēewālāng'unēē bichoo wōlēē mii :biiko tukul ām kōōrēēt. Icheck :taabteet

nyēbo taayta /kiiyokoochi Yēyiin nyoo boonto keey Mēēnkoo.

⁵ Kimāboonto :bichoo ng'wiiynan nto ku lēēlis.

Kiiboor :malayikaanik sōmōku bēsyēētaab ng'woonin

⁶ Kyaakas malayikeet ake kutēērēertooy ām barak kuyibē lōkōōywēk chēē kāroomēch chēbo kibchuulyo. Kimāchē wokwoomchi kōōr ake tukul, yēēm ake tukul āk bōrōryōōsyēk tukul.

⁷ Kikuurchinē barak kule, “Lēyyē, oywey Yēyiin ānkōōsiltē wōōyinnyii kuuyu kaakuyit :bēsyēēt nyēē mākōōtiilchi biiko ng'aleek. Ōkutunkyi nyoo kiyēyē wōliin bo barak, kōōrēēt, araarayta āk bēy alak tukul.”

⁸ Kookeer :malayikeet nyēbo āyēēng'. Kikuuru :nyoo kule, “Kaakuburyet, kaakuburyet :Bābulōōn kiriinkoonoo wōō nyoo kitoorta biiko ām kōōrōōsyēk tukul ām muchasnyii kubōōkiit ānkuyēyē ng'al chēbo rōkōs.”

⁹ Kookeer :malayikeetaab sōmōk kukuurchinē barak kule, “Chiito nyoo kākutunkyi tyoonyoo nto āynātoonoo kerkeey tyoonyoo, nto /kēēsirchi tokochnyii nto ku āwunyii bēēruutyēētaab tyoonyoo,

¹⁰ mākutuuyēē :chiichoo ng'woonintaab Yēyiin kuyem. Kōrōōm :ng'wooninoo miisin. +/ Mākēētōōrchi chiichoo maat nyēē ng'āsyānē, kukāsē :malayikaanik chēē churtootiin āk *Mēēnkit.

14:8 Isa. 14:12-15; 21:9; Cherem. 50:1-2; Ng'oong'. 18:2; 17:2
14:9 Ng'oong'. 13:14-15 **14:10** Cherem. 25:15; Ng'oong'. 15:7; 16:1, 19

11 Mākukuululuuytōōs :yyētiit ākookoy ām wōloo /kiing'woonchinēē icheek. Mākoy kōōmuung'iis mbo kisich :biiko choo kikutunkyinē tyoonyoo nto āynātoonoo kerkeey tyoonyoo ānkuboonto bēēruutyēētaab kaayneetaab tyoonyoo.”

12 Māchāktōōs nanyuun kumuytooy :biikaab Yēyiin choo riibē mākuutēkyii ānkōōbuur kōōkoosēē keey Yēesu.

13 Nto mii yoo, akas kuut nyēē kikuur ām barak kule, “Sir ng'aleechu: Kuchakee ra, ibēruurootiin :biiko choo ikooytooy soboonwēkwaa kubo Mokoryoontēēt. Ēē, mwooyē :Tāmirmiryēētaab Yēyiin kule mākōōmuung'iis ām yiisyēēng'waa +/ ānkumākēētuwēn ām kiyēē kiikuyey.”

Kēsiisyēēt ām kōōrēēt

14 Kyaakaste, nto ābērē ālē, kimii taayeenyuu :chii nyēē kikiibuurēē boolta nyēē leēl. Kiki-ilaach :chiichoo kuutwēētaab bāytooyiisyēēt nyēē /kikeeyeyee *ta-aabuut ankikinam nkesuut nyēē ng'atiib.

15 Yooto, kuchuwunee :malayikeet ake Kōōtaab Yēyiin ām kibkōōnkōy ānkukuurchi chiichoo kiibuurēē booltaanaa kule, “Kēsiisyēē nkesuung'uung', kuuyu kaakuyit :bēsyēēt nyēē /kēēkēsiisyēē ankookuyem kōōrēēt /keekes.”

16 Yooto nanyuun kutoow :chiichoo kimii boolteet kukes kōōrēēt.

17 Kichuwunee :malayikeet ake Kōōtaab Yēyiin ām kibkōōnkōy āk nkesuunyii nyēē ng'atiib.

14:11 Ng'oong'. 19:3 14:12 Yoowa. 14:15; Ibu. 6:12; 10:36; Ng'oong'. 13:10 14:13 1Tēēs. 4:15-18; Ng'oong'. 19:9; 20:6

14:14 Ng'oong'. 1:7, 13

18 Kichuwunee :malayikeet ake *kāābkōrōs :nyēē kiiyyoonkyinē komosta nyēē kirubtooy keey āk maata ānkukuurchi malayikeet nyoo kibo taay kule, “Kēsiisyēē nkesuung'uung'. Iruruuch *musābiibuunēk ām kōōrēēt, kuuyu kōōkururyo.”

19 Kikes :malayikaanaa nanyuun kōōrēēt, nto kāākuyityo, kutōōrchi musābiibuunēchoo yēē /ki-itoortoorēē /kiing'woonchi miisin.

20 / Kikiitartaar musābiibuunēchoo ām kiriinkoonoto saang'. Kiilala :korotiik ām kōōrēēt. Kirootee kōōrēēt ām kōōyinto nyēbo kiilomiitaanik bokolwookik sōmōk ānkiimuuchē kooluum faraasiit nyēē keeweer.

15

Malayikaanik tisab āk mēēyinwēk tisab chēbo lētuut

¹ Kyāākāsyi tukuuk alak chēbo kwōng'uut barak. Kyaakas malayikaanik tisab chēē kimii wokuyibu mēēyinwēk tisab chēbo lētuut.

² Kyaakas kiy nyēē wuu araarayta nyēē ki tankilil kuu kiiyēēt kuliblibēnē kuu maata. Kyaakas subak bichoo kiibēlē tyoonyoo āk āynātoonoo kerkey tyoonyoo ākoo kāāyitēēt nyoo kiibooru kaayneenyii. Kikiyyoong'iis yoo bo araarayaa komos, kukanam bukantiinek chēē kēēkoochinē :Yēyiin.

³ Kityēēnē :bichoo kōōkoostooy *Mēēnkit kuu wōloo kityēēntooy *:Muusa tyēēntaab kāābēliisyēēt. Kityēēnē kule,

“Lēyyē, Mokoryoontēēt Yēyiintēēnyoo, nyoo bāwu
kiy ake tukul.

Wōōyēch ānkubo kwōng'uut :tukuuk chēē
iyēyē.

Bāytooyiintēētaab biiko tukul,
chuulootiin :tukuuchoto ānkubo man.

⁴ Mokoryoontēēt, ng'oo :nyēē -mēēywēyiing'
āmēētōrōōrē kaayneeng'uung'?
Inyiing' :nkit nyēē itiliil.

Makukwa :kōōrōōsyēk tukul bokukutung'uung',
kuuyu kōōkutook kule churtootiin
:yēyuutēkuuk.”

⁵ Yu kāākuyityo :yoo, akas kuyootāktōōs :Kitōōkiit
ām Kōōtaab Yēyiin ām kibkōōnkōy

⁶ ankuchuw :malayikaanichaa tisabu choo
kimii wokuyibu mēēyinwēk tisab. Kikiilaach
:malayikaanichaa sirook chēē leelach kut
kōōlēkēchēēchtōōs / ānkikēēmurēē tēkēētikwaa
ānōōkaab *ta-aabuut.

⁷ Kiikoochinoot :akeenke ām tukuuchoo kisob-
chootiin ang'wan malayikaanichaa tisab kibuum-
bōōk tisab choo /kikeeyeyee ta-aabuut. Kinyiy-
ootiin kibuumbōōchoo :ng'woonintaab Yēyiin

⁸ ankikiker Kōōtaab Yēyiin :chēēbkēēruut
nyēē kichōōnēē lēbkēēyyēētaab Yēyiin āk
kāāmuukēywēēkyii. Kimāmii :chii nyēē kiimuuchē
kōōwut Kōyoto ākoy kung'ētito :mēēyinwēchoo
tisabu choo kiyibu :malayikaanichaa tisabu.

16

Kibuumbōōk tisab chēbo ng'woonintaab Yēyiin

¹ Nto mii yoo, akas kuutiit nyēē kikuurunēē Kōōtaab Yēyiin kumwoochinē malayikaanichaa tisab kule, “Bōōwāsyi kōōrēēt ng'woonintaab Yēyiin nyoo mii kibuumbōōchoo tisab.”

² Kuwo :malayikeet nyēbo taayta ānkuwāsyi kōōrēēt tukuuk chēē kimii kibuumbēenyii. Yoto, kunam biiko :ng'woowōōk chēē yōng'ōōsēch ānku ng'woonēch. Bichoto ku choo kiboonto bēēruutyēētaab tyoonyoo āk choo kikutunkyi āynātoonoo kerkeey tyoonyoo.

³ Kuwāsyi :malayikeet nyēbo āyēēng' tukuuk chēbo kibuumbēenyii araarayta. Yoto kuweek :bēēko kukerkeyiit korotiikaab muusyoo. Kime :tyoony ake tukul nyēē kimii araarayta.

⁴ Kuwāsyi :malayikeetaab sōmōk tukuukaab kibuumbēenyii āynōōsyēk āk koong'iikaab bēēko. Kiweek :bēēchoo tukul kuyēk koroti.

⁵ Nto mii yoo, akas kumwooyē :malayikeet ake nyēē kiyyoonkyinē komosta nyēbo bēēko kule, “Wōōy, wēē, Yēyiin, imiitē :inyiing' ra nyoo kiimiitē kung'eetee kēnyiis āk kēnyiis. Keeyey manta ām kiyēē 'keetiil.

⁶ Kuuyu kiikuwasta :bichoo korotiikaab biikuuk āk *wōōrkooyikuuk, misyinē kuyye ng'woonini.”

⁷ Kyaakas subak kuutiit ake nyēē kikuurunēē *kāābkōrōs kule, “Wōōy, wēē, Mokoryoontēēt

16:1 Ng'oong'. 15:1 **16:2** Chuy. 9:9-11; Ng'oong'. 13:14-15
16:4 Chuy. 7:17-21; Ng'oong'. 8:8 **16:6** Tyēēn. 79:10; Ng'oong'. 17:6; 18:24; 19:2

Yēyiintēenyoo nyoo bāwu kiy ake tukul, bo man ānku chuulaat kiyēē 'itilē.”

⁸ Kuwāsyi :malayikeet nyēbo ang'wan tukuuk chēbo kibuumbeenyii asiista. Yooto /kēēchāmchi asiista kōōmēlmēēl biiko.

⁹ Ānkoo /kikiimēlmēēl bichoo, kitay :icheek kureeny keey ānkōōtōrōōr Yēyiin. Nteenee kitas taay kuchub Yēyiin nyoo kitōōrchinē icheek tāng'āng'utēchoo.

¹⁰ Kuwāsyi :malayikeet nyēbo muut tukuukaab kibuumbeenyii wōloo bāytooyiisyēē :tyoonyoo. Kitub :mēēnānēēt yēēmēenyii, kōōkitiit :biiko keelek nyēē kāng'woonchi

¹¹ ānkuchub Yēyiintēētaab kibkōōnkōy kubo ng'wooninto āk ng'woowōōk chēē kiboonto. Nteenee kitay :icheek kureeny keey.

¹² Kuwāsyi :malayikeet nyēbo lo tukuuk chēbo kibuumbeenyii āynēētaab Fraati. Kitēeny :āynoonoo kut kunyōōr :bāytooyikaab koong'asiis kēēlto nyēē sukwoowunēē.

¹³ Kyaakas tāmirmirook alak sōmōk chēē miyootēch, chēē kikerkeey mōōrōrōōchook. Kichōōnēē :tāmirmiryēēt ake kuutiitaab chēēsoosum, kuchōōnēē :ake kuutiitaab tyoonyoo ānkuchōōnēē :ake kuutiitaab wōōrkooyoontēētaab ng'wiiynan.*

¹⁴ Tāmirmirook :choo chēē miyootēch chēē yēyē ng'al chēē -/ mākyoomu. Bokōōwuruurootē :tāmirmiroochoo bāytooyikaab kōōrēēt tukul

16:9 Ng'oong'. 9:20-21 **16:10** Chuy. 10:21-22; Ng'oong'. 13:1-2

16:12 Isa. 11:15-16 * **16:13** /Kēēkuurē tyoonyto nyoo bo āyēēng' kule wōōrkooyoontēētaab ng'wiiynan.

kumukuul kōōruruuch biiko kuyey booryēēt ām bēsyoonoo wōō nyoo bo Yēyiintēētaab kāāmuukēy.

15 (Kimwooyē Yēesu kule, “Ōyēbchi yīit, +māāmuung'u kuu chii chōōriin! Ibēruuroot :chii nyoo chōbtooy keey sirookyii simāwēēsyētoot kibchuraat ānkunyōōr muyātēēt.”)

16 Kiituuyēēchi :tāmirmiroochoo miyootēch bāytooyikaab kōōrēēt āk lukōōsyēkwaa yēē /kēēkuurē ām kuutiitaab Iburanēek kule Armaketoon.

17 Kuwasta :malayikeet nyēbo tisab tukuukaab kibuumbeenyii kusērētyi wōlto ake tukul. / Kikēēkuurunēē yēē /kēēbāytooyiisyēē ām Kōōtaab Yēyiin kule, “Kāākuyityiin!”

18 Kiiwech :iileet, kutul ānkōōring'riing' :kōōrēēt nyēē kōrōōm miisin. Mānāatook kibring'ring'nyēēt nyēē tēē nyooto kung'eetee / kakeeyey kōōrēēt!

19 Kiitēēsunēē keey :kiriinkoonoo wōō bo Bābulōōn sōmōk ānkuburyēēt :kiriinkōōsyēk tukul ām kōōrēēt. Kiing'woonchinēē :Yēyiin kiriinkoonoo nyēērunēēnyii nyoo kikiinyiit kikōōmbēēt.

20 Kiling'ta :kōōrōōsyēk tukul choo kiikwēēn :bēēko ām araarayta ānkubootyo :nkicheek leke-moosyek.

21 Kirārākyi biiko :kweyaanteet nyēē kiyitē kiilōōnik sosom. Kichub :biiko Yēyiin kubo mēēyini bo kweyaa kuuyu ki mēēyin :nyoo nyēē -/ mākyoomu.

16:14 Chuy. 8:6; Ng'oong'. 12:9 16:14 Mat. 24:24; 2Tēēs. 2:9;
 Ng'oong'. 13:13-14; 14:11-21; 19:20 16:15 Mat. 24:43 16:18
 Ng'oong'. 4:5; 6:12-13 16:19 Ng'oong'. 18:2; 14:10 16:21
 Ng'oong'. 16:1 16:21 Ng'oong'. 11:19; 16:9

17

Koorko nyēē ki choonchooyēn

¹ Kichō :malayikeet ake ām choo kiboonto kibuumbōōk tisab ānkumwoowoo kule, “Chōō ābooruung' ng'wooninto nyēē mākunyōōr :koorkoonoo choonchooyēn nyoo lēēkitēē :lōōswēk chēē chaang'.

² Kirwootoot keey :bāytooyikaab kōōrēēt āk koorkoonoto ānkōōbōōkiit :ng'ōōkisnyii biiko ām kōōrēēt.”

³ Nto mii yoo, kukalabaa :malayikaanaa ām kāāmuukēywēēkaab Tāmirmiryēētaab Yēyiin ākoy kōōr nyēē suurkwēēn. Kyaakas ām wōlooto koorko nyēē kēēbuurēē bataytaab tyoony nyēē arraa. Kikinyiy bōōrtaab tyoonyoo :kooynōōk chēē mōrē Yēyiin. Kiboonto :tyoonyoo mētēwook tisab āk kuynook taman.

⁴ Kikiilaach :koorkoonoo sirook chēē siimootyoonēch āk chēē ārroonēch. Kiilēkēchēēchtōōs :siroochoo ām *ta-aabuunek āk rwoontōōk chēē kārorānēch ākoo sanayeeek chēē ālē beesaanik chēē chaang'. Kikinam :koorkoonoto kikōōmbēētaab ta-aabuut nyēē kinyiy :tukuuk chēē miyootēch chēbo rōkōstaab choonchooyēnātēenyii.

⁵ / Kikēēsirchi tokochnyii kaayna nyēē / kikiiyelee ng'al kule: ‘Bābulōōn nyoo wōō, kaametiitaab koor chēē choonchooyēn āk rōkōstaab kōōrēēt.’

17:1 Cherem. 51:13 **17:2** Cherem. 51:7; Ng'oong'. 14:8; 18:3

17:3 Ng'oong'. 1:10; 13:1-2 **17:4** Ng'oong'. 18:3, 16

⁶ Kibōōkitoot :koorkoonoo korotiikaab biikaab Yēyiin choo kyoomu lōkōōy kurubta keey āk Yēesu. Kyaalat miisin yu kaakas koorkoonoo.

⁷ Kimwooy :malayikaanaa kule, “So, nto yu 'ilātē? +Māābooruung' anii kiyēē iyeelaat nyēē rubtooy keey āk koorkoonoo āk tyoonyoo boonto mētēwook tisab āk kuuynook taman nyoo kēēbuurēē :inee.

⁸ Kisoboot :tyoonyoo kēēkāsē amēētākumii ra. Nteenee makuchuwunee nkōriit nyēē māng'ētē / ānkubokiimukuus kutukul. Makoolat :biikaab kōōrēēt choo mēēbērē sirootiin :kooynoōkwaa kitaabuutaab soboonto kuchakee / kakeeyey kōōrēēt, yoo kakas tyoonyoo, kuuyu kisoboot taay, mēētākumii ānkumākuchō.

⁹ Māchē :ng'aleechu kiirnātēēt. Mētēwoochoo tisab ku lekemoosyek tisab wōlēē tēbunēē :koorkoonooto.

¹⁰ Nto subak ibooru bāytooyik tisab. Kiikukeeyta :bāytooyik muutu, kumiitē :akeenke kubāytooyiisyē, nto ake kumānāāchō. Nto yoo kāchō :nyooto, mākubāytooyiis bēsyōōsyēk chēē ng'ēri.

¹¹ Nto tyoonyoo kisoboot kēny amēēkumiitē ra, ku bāytooyiintēetaab sisiit. Kerkeey :inee choo kibo taay tisab /ankumabokiikarbuus.

¹² Kuuynoochoo 'kēēkāsē taman, ku bāytooyik taman chēē mānāānyōōr wōlēē bāytooyiisyēē, nteenee +/mākiikoochi kāāmuukēywēēk kubāytooyiis āk tyoonyoo am bārooyinto nyēē mining' buch.

13 Sōochiintōōs :bāytooyik ānkumākuyēētyēēchi :icheek tyoonyoto kāāmuukēywēēk.

14 Mākubooryēē :bāytooyichu *Mēēnkit, nteenee mākōōbēl icheek :Mēēnkit, kuuyu boonto :Mēēnkit kāāmuukēywēēk kubiir mokorēēnik alak tukul ānkubāwu bāytooyik alak tukul. Mākwoomchi :Mēēnkit booryēēt bichoo ikoosēē keey inee choo /kikeekwey ānkukuurootiin.”

15 Nto mii yoo, kumwoowo :malayikaanaa kule, “Lōōswēchoo 'kēēkāsē, choo kālēēkitēē :koorkoonoo choonchooyēn, ku kōōrōōsyēk, yēēmōōsyēk āk bōrōryōōsyēk.

16 Mākuwēch :tyoonyoo ākoo kuuynoo-choo taman koorkoonoo choonchooyēn. Mākōōnēmūnēē inee kiy ake tukul kubuut kung'ēt kibchuraat. Makwaam bōōrtaab koorkoonoo ānkōōmukuus ām maat.

17 Yēyē :bāytooyichoo kuu nyotoo kuuyu kiikuchōbchi icheek :Yēyiin kuyey kiyēē mākyinē :inee. Kunyi, mākuchāmchiin :tukul kōōkoochi tyoonyoo bāytooyiisyēēng'waa ākoy kuyityiin :ng'aleekaab Yēyiin.

18 Koorkoonoo 'kēēkāsē ku *kiriinkēēt nyēē bāwu bāytooyikaab kōōrēēt tukul.”

18

*Kaakarbuuseetaab *kiriinkēētaab Bābulōōn*

1 Yu kāākuyityo :choo, akas malayikeet ake kurēkunēē barak. Kiboonto kāāmuukēywēēk chēē wōōyēch miisin ānkityinē :lēbkēēyyēēt nyēē ikwēnyē kōōrēēt.

17:14 1Tēm. 6:15; Ng'oong'. 19:16, 19 17:15 Ng'oong'. 17:1

17:16 Osee. 2:2-5 17:17 Ng'oong'. 17:13

2 Kikuurchi barak kule, “Kaakuburyet! Kaakuburyet :Bābulōōn kiriinkoonoo wōō! Kāākuyēk kaytaab tāmirmiryō ake tukul nyēē miyaat, wōlēē wooyētēē :tariiteet ake tukul nyēē mā *lubkoob āk tyoong'in chēē mā lubkoobēch.

3 Kiikōōbōōkiit kiriinkoonoo :muchastaab ng'al chēbo rōkōs ankutay Yēyiin. Kiikumarta :bāytooyikaab kōōrēēt āk kiriinkoonoo ānkumokornoonēē :cheemung'aariisyeke ng'al chēbo leles chēē /kēēyēyē ām wōlooto.”

4 Nto mii yoo, akas / kēēkuuru ām barak kule, “Biikyuu, ōng'ēētyēē wōlooto simōōlumchi rōkōstaab kiriinkoonoo ānkōōtuuyēē ng'woonin nyēē mākunyōōr :kiriinkoonoo.

5 Kiikōōtuul keey :rōkōstaab kiriinkoonoo kut ki-ikuyit barak, āmānāāwuutyēē :Yēyiin miyootyēēt nyēē /kēēyēyē ām wōlooto.

6 Kunyālil :kiriinkoonoo kuu yoo kiinyālilē :inee alak, /kēēyōokyī inee kunyil āyēēng' ām kiyēē ki-ikuyey, /kēētāsyi kunyil āyēēng' ng'wooninto nyēē kiikoochi :inee chuut.

7 Kunyōōr :kiriinkoonoo nyalil āk lōōkik ām bārooyinto nyēē tēē nyēē kibo lelesta āk ng'aseetaab keey nyoo kiboonto. Kimwooyēē moo ām mēēnātēēt kule, ‘Āyēku koorko bāytooyiin āmāyēku musuk āmākoy kwaama :nyalil bēsyēēt ake.’

8 Nteenee mākuchōōnchi :mnyaat ām bēsyēēt akenke nto chooto ku kēmēwuut āk nyalil. Makookarbuus :maata, kuuyu Mokoryoontēēt

18:2 Sefa. 2:14-15; Ng'oong'. 14:8; 16:19 **18:3** Ng'oong'. 17:2

18:4 Cherem. 51:6, 9, 45; 2Kōōr. 6:17 **18:5** Eesra 9:6; Ng'oong'. 16:19 **18:6** Cherem. 50:15, 29

Yēyiin nyoo ituilchinē kiriinkoonoo ng'aleek kubo
kāāmuukēy.

⁹ Yoo kakas :bāytooyikaab kōōrēēt choo
kitāyē Yēyiin āk choo king'ērēkyinē lelesta ām
kiriinkoonoo yyētiit āk maat ām kiriinkoonoo,
mākuriiryō miisin.

¹⁰ Mākōōyyoonyēē :bichoo yēē lōō ku-
keenyoorkoorta icheek :ng'wooninto nyēē mii
yooto. Makwaam mbuy kumwooyē kule,

'Ng'woonin wē, ng'woonin!

Wōōy, wē, kiriinkooni wōō!

Wōōy, baabaay, wē, Bābulōōn,

kiriinkoob kāāmuukēy!

Yyē, !kēēmukusēē asiista akeenke baateey?'

¹¹ Makuriiree :cheemung'aariisyeek
kiriinkoonoo, kuuyu māmii :chii subak nyēē
tākwoolchinē tukuukwaa

¹² bo *ta-aabuun, *feetaan, rwoontōōk chēē
kārorānēch āk sanayeek choo ālē beesaan
chēē chaang', sirook chēē siimootyoonēch chēē
kārorānēch āk ankoosyeek choo chābooyēch ānku
ārroonēch, keetiik choo boong'u nyēē anyiny
āk tukuuk tukul choo /kikeeyeyee keelteetaab
bēēlyoontēēt āk choo /kikeeyeyee keetiik choo
ālē beesaan chēē chaang', syaabaan, karnaak āk
rwoontōōchoo ilēkēchēēchē choo /kēētēēksēē.

¹³ Tukuuk alak ku chēbo mutālāsiniit, tukuuk
choo /kiinyunkuruurēē nkwēēk, choo boong'u
nyēē anyiny āk *maanemaane, *tifaayiik āk
mwaayta, busyeek āk nkoonuuk, tuuka āk

kēēchiirēk, faraasiinek āk kōrōkōchōōnik ākoo mbo biiko.

¹⁴ Mākumwoochinē :cheemung'aariisyechara kiri-inkēēt kule, 'Kōōkubootyēēniing' tukuukaab leles choo kwēmāchē miisin ankookuteereerteeniing' :bāyting'uung' tukul āk wōōyinnng'uung' nyēē mākooy wēenyōōru bēsyēēt ake.'

¹⁵ Mākōōyyoonyēē :cheemung'aariisyechara yēē lōō ām kiriinkoonoo kikiikōōmokornoon icheek ānkumuuyo kubo nyaliltaab kiriinkoonooto. Mākwoomē mbuy kumēēysē

¹⁶ kule,
 'Ng'woonin, wē, ng'woonin!
 Wōōy, wē, kiriinkooni wōō!
 'Kiilaach sira nyēē nusaat, nyēē siimaatyaa ānku arraa,
 kiilēkēchēchē ām *ta-aabuut, rwoontōōy āk sanayeek
 chēē ālē beesaan chēē chaang'!

¹⁷ /Kaakiiburyeet bāytinoo tukul nyoo kō mā min-
 ing'
 ām asiista akeenke baateey!'

Mākōōyyoonyēē wōlēē lōō kōōsiroorchi keey kiri-inkoonoo :biiko choo yibē mwēēnkōōsyēk āk mbo biiko choo bēētēē ānkuyēyiisye āk choo āliisyooteē ām mwēēnkōōsyēchoo.

¹⁸ Yoo kakas yyētiit āk maata nyēē mii kiri-inkoonooto, mākumwooy kule, 'Yyē! Kaakwaaran :kiriing' nyēē kōbo kwōng'uut.'

¹⁹ Mākuwāsyinē :bichoo tēērtit mētēwookwaa kōōboor mēēysēēt kōōnchōōytōōs kule,
 'Ng'woonin, wē, ng'woonin!

Wōōy, wē, kiriinkooni wōō!

Kiimokornoon biiko tukul choo kiboonto
mwēēnkōōsyēk ām araarayta
ām bāyting'uung'!

So, keeburyetee asiista akeenke buch'?

²⁰ Ong'erech oō, :malayikaanik ākoo biikaab Kiri-
istō!

Ong'erech *lēbkēēyik āk *wōōrkooyikaab Yēyiin.

Kakooruusta :Yēyiin kiriinkoonoo

kurub kuu wōloo /kikēēyēytook."

²¹ Yu kāākuyityo :yoo, kunam :malayikeet nyēē
kiboonto kāāmuukēywēēk miisin rwaanteet nyēē
tēē rwaanteetaab ng'ooysō ānkuwiirchi araarayta
ānkumwooy kule, "+/Mākiiryookuung' areet akeenke
wē, kiriinkooni wōō bo Bābulōōn ām nkuruuk kuu
rwaantaanaa, nyēē mākoy /bokeekasing' bēsyēēt
ake.

²² -Māwokutookunēē bēsyēēt ake wōlēē imiitē :bi-
iko chēē tyēēnē ānkubutē bukantiinek āk chēē ku-
utē kurēēruunēk āk aryeembuunek. Mākoy ku-
tookunēēniing' subak :kiitoong'iintō ake tukul nto
ku :biich chēē ng'ooysē.

²³ Mākoy kulay :taari kulēbkēēchiing'
bēsyēēt ake. Mākoy /bokyaam saakweetaab
kooyēēy ake tukul ām wōlēē imiitē.
Kitookunootiin :cheemung'aariisyekuuk ām
kōōrēēt. Kiikutēwēchākiis :biiko tukul kubo
mosoonkoyeenikuuk.

24 / Kikiitaatee āriing'uung' korotiikaab
*wōōrkooyik āk biikaab Kiriistō āk chēbo biiko
tukul choo /kikēēbākāchē ām kōōrēēt.”

19

Saakweetaab kooyēēy nyēbo Mēēnkit

¹ Yu kakeeyta :yoo, akas bōlāt nyēbo biich chēē
chaang' kumwooyē kule,

“Aleluuya!”*

Kāārārookiintēēt :Yēyiintēēnyoo,

itōrōōroot ānku cheechii :kāāmuukēywēēk.

² Bo man ānku chuulaat :kiyēē itilē.

Kiikōōtiilchi ng'aleek koorcoonoo ki
choonchooyēn,

nyoo kinyēērēē kōōrēēt ām rōkōsnyii bo mar-
taayeet.

/Kikiing'woonchi koorcoonoo,

kuuyu kibakach :inee choo kiyēchinē Yēyiin
yiisyēēt.

³ Aleluuya!

Chiiltooy ākookoy :yyētiit ām kiriinkoonoo.”

⁴ Kikutunkyi :booyichoo tibtēmu āk ang'wan
ākoo tukuuchoo sobchootiin ang'wan Yēyiin nyoo
kimii kēēbuurēē ng'echereetaab bāytooyiisyēēt
kumwooyē kule,

“Aameen, aleluuya.”†

18:24 Isa. 26:21; Cherem. 51:49; Mat. 23:35; Ng'oong'.
16:6 * **19:1** Ibooru ām kuutiitaab Iburaneek :ng'ālyoontooni kule
'Kusilākoy :Yēyiin'. **19:2** Ng'oong'. 16:6 **19:3** Isa. 34:10;
Ng'oong'. 14:11; 18:9, 18 † **19:4** Kasee ng'aleechu āyēēng' yoo bo
kāāboorunēetaab ng'aleek. **19:4** Ng'oong'. 4:4, 6; 5:7

5 Nto mii yoo, kuchōōnēē :kuut yēbo
ng'echeraanaa nyēē kimwooyē kule,

“Ōsiltē Yēyiintēenyoo,

:akweek tukul choo ōywēyē ānkōōyēchinē yi-
isyēenyii

ānkiimining' nto iwōō.”

6 Yooto akas bōlāt nyēē wuu nyēbo lukēetaab
biiko. Kiiruumē kuu bēēkaab chēēsuruur ānkutulē
kuu iiloot kumwooyē kule,

“Aleluuya!

Bāytooyiisyē :Mokoryoontēēt Yēyiintēenyoo
nyoo bāwu kiy ake tukul.

7 Okany keetankas ankeeng'erech ankiikaaste

kuuyu kaakuyit :saakweetaab kooyēēy nyēbo

*Mēēnit,

ānkāākuchōb keyy :murereenyii.

8/Kākiilookyi mureraanaa sirook chēē kāroorānēch,
chēē leelach ānku tiliilēch.”

Ibooru :siroochoo leelach yēyuutēk chēē chur-
tootiin chēbo biikaab Kiriistō.

9 Yooto, kumwoowo :malayikeet kule, “Sir
ng'aleechu: Ibēruurootiin :biich choo /kākēēkuur
kuba saakwaanaa bo Mēēnit. Ng'aleekaab man
:chu chēbo Yēyiin.”

10 Yu kāākuyityo :yoo, āryookyi keyy yēbo
kērēēnkōōkyii ākutunkyi. Nteenee kumwoowo
kule, “-Mēēkutung'woo! Ntēē kēēyēchinē :tukwaay
Yēyiin yiisyēēt āk mbo ng'eetaabkoomēt choo
kiikukiilchi lōkōōywēk kurubta keyy Yēēsu.
Kutunkyi Yēyiin nkit, kuuyu ng'aloolēē baateey
*:wōōrkooyoontēēt lōkōōywēk kurubta keyy Yēēsu.”

Chiito nyēē kakalab :faraasiit nyēē siirwoo

11 Kyaakas kuyaataat wōliin bo kibkōnkōy ānkumii :faraasiit nyēē siirwoo nyēē kēsēnē chii. /Kēekuureē chiichoto 'Manta /ānkiikoosēē keey.' Yoo itilē ng'aleek nto kuyēyē booryēēt, kuyēyē nyēbo churtaayeet.

12 Kikerkeey :koonyekyii maat nyēē irikitiitē ānkimii :kuutwōōsyēkaab bāytooyiisyēēt chēē chaang' mētinyii. Boonto kaayneet / ānkikēēng'ōōtyi kaayna nyēē -mēēnkēt :chii nteenee :inee nkit :nyēē inkētē.

13 Kiilaach :inee sira nyēē kooy nyēē / kikiikiiluumta korotiik, nto kaayneenyii ku 'Ng'ālyoontēetaab Yēyiin'.

14 Kirub chiichoo :lukēetaab booryēēt nyēbo kibkōnkōy. Kikiilaach :lukoonoo sirook chēē nu- usyootiin, chēē leelach ānku tililēch ānkibēētēē :faraasiinek chēē siirwoonēch.

15 Kichuwunee kuutiinyii :chōōkiit nyēē ng'atiib nyēē mākuyēyiisyēē sukōōsyēētēē biiko chēē -mēēywyē Yēyiin. Mākōōng'woonchi bichoo ām kirōktaab bāytooyiisyēēt nyēbo karneet ānku mākutum keey :korotiik kuu bēēkaab musābiibuunēk chēē / kakiitartaar, kōōbooru nyēērunātēetaab Yēyiintēetaab kāāmuukēy.

16 / Kikēēsirchi sireenyii āk kibēēsnyii kaaynaani: 'Bāytooyiintēetaab bāytooyik ānku Mokoryoontēetaab mokorēēnik'.

17 Kyaakas malayikeet nyēē kēēyyoonyēē yēbo asiista kukuurē tāriitēk chēē kitēērēērtootē kule,

“Ōruruuch keey kubo Saakweetaab Yēyiin,

¹⁸ okwaa boo-am muuswēkaab bāytooyik, kāāyyoong'ikaab lukōōsyēk āk biikaab nkuruuk āk faraasiinek kuboonto keey biikwaa choo kēsēnē. Boo-am muuswēkaab chēē bāwu keey āk chēē mātwoor, chēē wōōyēch āk chēē minkēēch.”

¹⁹ Nto mii yoo, akas tyoonyoo bo rōkōs āk bāytooyikaab kōōrēēt kukēēruruuch keey kuboonto keey lukōōsyēkwaa bo booryēēt kumāchē kubooryēē chiichoo kālābē :faraasiinaa siirwoo āk lukēēnyii.

²⁰ Nteenee, /kikeenam tyoonyoo, kuboonto keey wōōrkooyoontonoo bo ng'wiiynan nyoo kiyēyē tukuuk chēbo kwōng'uut ām kāāmuukēywēkaab tyoonyoo. Kiibērbēērēē :wōōrkooyoontonoo ng'aleechuutēchu bo kwōng'uut bichoo kiboonto bēēruutyēētaab tyoonyoo āk choo kikutunkyinē āynātoonoo kerkeey tyoonyoo. / Kikēēwunukyi tyoonyoo āk wōōrkooyoontonoo bo ng'wiiynan tōōliilēētaab maat nyēē ng'āsyānē kusobchootiin.

²¹ / Kikeebar lukōōsyēkwaa ām chōōkiinoo kichuwunēē kuutiitaab chiichoo kikālābē :faraasiit. Yoto kwoomiis :tāriitēk tukul kut kulēēsoon.

20

Bāytooyiisyēēt nyēbo kēnyiisyēk kisyeereet akeenke

¹ Yu kāākuyityo :yoo, akas malayikeet kuchōōnēē barak kuboontonu yootēywoontēēt nyēbo nkōriinoo māng'ētē ankikinam nyōrōōrēēt.

19:18 Ēsēk. 39:4, 17-19 **19:19** Tyēēn. 2:2; Ēsēk. 38:2-9, 14-16; Seka. 14:2; Ng'oong'. 17:12-14 **19:20** Ng'oong'. 13:1-2, 14-15; 20:10 **19:21** Ng'oong'. 1:16 **20:1** Ng'oong'. 10:1; 18:1; 9:1

² Kirat :malayikaanaa chēēsoosum, eereenaanaa kibo kēny, Kibrōkōsyoontēēt āk Syeetaani.

³ Kitōōrchi :malayikaanaa Kibrōkōsyoontēēt nkōriinoo māng'ētē. Kikerta nkōriinooto kut kubēk :kēnyiisyēk kisyereet akeenke simēētākōōbērbēērē biiko. Nto yityo, /kiityaakta kuyēyiis ām bārooyin nyēē mā tyaa.

⁴ Nto mii yoo, akas ng'ēchērōōkaab bāytooyiisyēēt chēē kēēbuurēē :biiko /ānkiikoochinē kāāmuukēywēēk kootiil ng'aleek. Kyaakas subak tāmirmirookaab biiko choo / kikēēchwēntooy mētēwookwaa kuuyu kiinēmchi keey Yēesu kwoomtootooy ng'ālyoontēētaab Yēyiin. Bichooto :choo kimānāākutunkyi tyoonyoo nto āynātoonoo kerkeey tyoonyooto āmēēbērē kikiikunyōōr bēēruutyēētaab tyoonyooto ām tokoochikwaa nto ku āwunnyēkwaa. Kisobcho :bichoo subak ānkubāytooyiis āk Kiriistō kēnyiisyēk kisyereet akeenke.

⁵ Ng'ēeteet :nyi nyēbo taayta ām meet. (Mānāāng'ēētyēē meet :biiko chuut alake choo kiikubēk ākoy kukeeyta :kēnyiisyēchoo kisyereet akeenke.)

⁶ Ibēruurootiin ānku tiliilēch :choo mākunyōōr ng'ēetaani bo taayta ām meet. Mānyōōru icheek :meet nyoo bo āyēēng', nteenee mākuyēchinē Yēyiin āk Kiriistō yiisyēēt ānkumākubāytooyiis āk Kiriistō kēnyiisyēk kisyereet akeenke.

/Kikiibēl Kibrōkōsyoontēēt

7 Yoo kaakukeeyta :kēnyiisyēk kisyeereet akenke, +/mākiityookunēē Kibrōkōsyoontēēt wōloo /kikēērātyinē.

8 Māwokulātunoot biiko ām kōōrēēt kutēē yēē tēē nto chooto ku Kook āk Māākōk ānkōōruruchoot biikaab booryēēt chēē tēē ng'aayneetaab sakaramteetaab araarayta.

9 Kikwaanee :lukōōsyēk kōōrēēt tukul kumukuul ānkōōkwēnkwēēn wōlēē minyē :biikaab Yēyiin ām kiriinkoonoo chamaat. Nteenee kirārākunēē :maat barak ankumeel lukōōsyēchoo kule tōng'!

10 Nteenee / kikēētōōrchi Kibrōkōsyoontēēt nyoo kilātunootē bichoo tōōliilēētaab maat nyēē ng'āsyānē, wōloo / kikēētōōrchinē tyoonyoo āk wōōrkooyoontoonoo bo ng'wiiynan. Mākunyāliltōōs :bichoo ām wōlooto ākookoy kwiimēn kuyyeech.

Kāātiilēwoontēēt nyēbo lētuut

11 Nto mii yoo, akas ng'echereetaab bāytooyiisyēēt āk chiito nyēē kēēbuurēē. Ki lēēl :ng'echeraanaa ānku wōō. Kyaakas ām yooto kumwēyē :kōōrēēt āk barak āmānāābokutook subak bēsyēēt ake.

12 Kyaakas biich chēē kikiikubēk kunam wōlēē mii :chēē ki wōōyēch āk chēē minkēēch. Kimii :bichoo kēēyyoonyēē taayeetaab ng'echereetaab bāytooyiisyēēt. /Kikeeng'aany kitaabuunek chēē chaang' āk mbo nyoo bo soboonto. /Kikiirōōtoot yēyūutēkaab bichooto kikiikubēk kurub kuu yooto kisirootiin ām kitaabuuneecha.

20:8 Ēsēk. 38:2, 10-15 **20:9** Ēsēk. 38:22 **20:10** Mat. 25:41; Yuuta 7; Ng'oong'. 19:20; 20:14; 21:8; 14:10 **20:11** Mat. 24:35; 2Bēt. 3:10; Ng'oong'. 5:7; 6:14; 21:1 **20:12** Ng'oong'. 3:5

13 Kikōn :araarayta biiko chēē kikiikubēkyi araaray. Kukōn :nkinee Meet āk *Kāābkwoombiich biiko chēē kikiikuba wōlooto. /Kikiikum chii kurubta keyy āk ng'aleek chēē kikiikuyey.

14 Nto mii yoo, /keenam Meet āk Kāābkwoombiich /ānkēēwirchi tōōliilēētaab maat. Tōōliilooni bo maat ku meetaab āyēēng'.

15 Nto chiito nyoo / kimānāākēēsirchi kaayneenyii kitaabuunaa bo soboonto, / kikēēwirchi nyoo tōōliiloonoo bo maat.

21

Barakuut nyēē lēēl āk kōōrēēt nyēē lēēl

1 Nto mii yoo, akas barakuut nyēē lēēl āk kōōrēēt nyēē lēēl, kuuyu kikiikumis :barak āk kōōrēēt nyoo kibo taay ānkiikubot :araarayta.

2 Kyaakas *kiriinkēēt nyēē tiliil kurēkunēē barak, nto nyooto ku *kiriinkēētaab Yēērusālēēm nyēē lēēl. Kirēku kuu mureryaa nyēē chōboot ankeelaach keyy nyēē karaaran nyēē mii chokutuuyēē saanteenyii nyēē sukoomut.

3 Kyaakas / kēēkuurunēē yēbo ng'echereetaab bāytooyiisyēēt kule, “Ming'tooy keyy ra :Yēyiin biiko ānkumākuboonto keyy :inee bichooto. Mākuyēk :bichooto cheechii ānkumākōōbuurtooy keyy :Yēyiin nkit bichooto.*

4 Mākumāsyi :Yēyiin bichoo lōōkyoo ake tukul. Mēētākubēku :biiko, nto kuriirtōōs nto kumēēsē,

20:13 Room. 2:6; Ng'oong'. 2:23 20:14 Ng'oong'. 2:11 20:15 Ng'oong'. 3:5 21:1 Isa. 65:17; 2Bēt. 3:13 21:2 Kala. 4:26; Ibu. 11:16; 12:22; Ng'oong'. 21:9–22:5; 3:12 * 21:3 Tinyē :siruutēk alake ng'aleechu 'ānkuyēk Yēyiintēēng'waa'. 21:3 2Kōōr. 6:16

nto kukāsē ng'woonin, kuuyu kookukeeyta :so-boonto nyoo kibo taay.”

⁵ Kimwooy :chiito nyoo kikiibuurēē ng'echereetaab bāytooyiisyēēt kule, “Āmiitē wāālēēliitē kiy ake tukul,” ānkumwooy subak kule, “Sir ng'aleechu, kuuyu bo man /ānkiikoosēē keey.”

⁶ Nto mii yoo, kumwoowo :chiichoo kule, “Kāākuyityiin. Anii ku *Alfa āk Omeeka, ātoowu ānkāāwoong'tooy. Chiito nyoo āmē :melela, +māākoochi bēēko chēbo buch chēē kulkulunēē koong'taab soboonto.

⁷ Mākunyōōr :chiito nyoo kēēbēliis tukuuchoo tukul ānku +māāyēku :anii Yēyiintēenyii ānkuyēk :inee lakwanyuu.

⁸ Nto choo nyēbētōōs, choo -mēēkoosēēnoo keey, kibrōkōsiis, rumiik, choo mārtootē, bōōniik, choo kutunkyinē āynātōōs nto ku choo ng'wiinyānootē, /kēētōōrchinē bichoo tukul tōōliilēētaab maat nyēē ng'āsyānē. Meetaab āyēēng' :nyiitēnyi.”

**Kiriinkēētaab Yēērusālēēm nyēē leēl*

⁹ Yu kāākuyityo :yoo, kuchō :malayikeet ake ām choo ki tisab choo kiboonto kibuumbōōk tisab chēē kinyiy :mēēyinwēk tisabu chēbo lētuut. Kimwoowo kule, “Chōō ābooruung' murereetaab *Mēēnkit.”

¹⁰ Kikalabaa :malayikaanaa ām kāāmuukēywēēkaab Tāmirmiryēētaab Yēyiin ākoy lekemeet nyēē wōō anku kooy miisin. KiiBoorwoo

21:4 Ng'oong'. 7:17 **21:5** Isa. 65:17; Ng'oong'. 5:7; 21:1 **21:6** Seka. 14:8; Yoowa. 7:37; Ng'oong'. 1:8; 22:1; 7:17 **21:7** Ēsēk. 11:20
21:8 Ng'oong'. 2:11; 20:10; 21:27 **21:9** Ng'oong'. 15:1; 19:7; 21:2; 22:17

kiriinkoonoo tiliil bo Yēerusālēēm kurēkunēē barak wōlēē mii :Yēyiin.

11 Kiilēkēchēēchē :kiriinkoonoo ām lēbkēyyēētaab Yēyiin kuu rwoontōōk choo ilēkēchēēchtōōs choo ālē beesaan chēē chaang'.

12 Kiboonto :kiriinkoonoo tōōtēēt nyēē wōō anku kooy miisin nyēē kiboonto ōrootunwēēk taman āk āyēēng' ānkimiitē :malayikeet akeenke oreet ake tukul. / Kikēēsirchi oreet ake tukul kaayneet akeenke nyēbo aroosyekaab biikaab Isrāyēēl choo ki taman āk āyēēng'.

13 Kimii :ōrootunwēēk sōmōku komosta nyēbo koong'asiis, kumii :alake sōmōku komosta nyēbo tō, kumii subak :sōmōku komosta nyēbo cheeronko ānkimii :sōmōku komostaab tinkey.

14 /Kikēēsisinēē tōōtoonoo rwoontōōk taman āk āyēēng' / ānkikēēsirchi rwoontōōchoo kaayna ake tukul nyēbo *lēbkēyik taman āk āyēēng' choo kibo *Mēēnkit.

15 Kiboonto :malayikeet nyoo king'āloolwoo kirōktaab *ta-aabuut nyēē / kikiirookēē kiriinkoonoo, ōrootunwēēkyii āk tōōtōōsyēkyii.

16 Kyooyēēchiin :komoswookik tukul ang'wanu chēbo kiriinkoonoo. Ki kiilomiitaanik 2,220 ake tukul nto kuwo barak ku kiilomiitaanik 2,220.

17 Kii-āyēēch mbo tōōtēētaab kiriinkoonoo, nyēē kibuntooy miitaanik 65.† Kiyēyiisyēē :malayikeet kāārookiisyēēt nyēē wuu nyēbo biiko.

21:10 Ēsēk. 40:2; Ng'oong'. 1:10 **21:11** Isa. 60:1-3, 19; Ēsēk. 43:2

21:12 Chuy. 28:21; Ēsēk. 48:30-35; Ng'oong'. 7:5-8 **21:14** Ibu.

11:10 **21:15** Ēsēk. 40:3; Ng'oong'. 11:1 **21:16** Ēsēk. 48:16-17

† **21:17** Mwooyē :yuutēyu ām kāāyiitiisyēēt ake kule 'kyuubiitiinēk' bokol akeenke āk artam āk ang'wan (12 kunyil 12), nyēē ibooru kule yēmē biikaab Kiriistō.

18 / Kikeetechee tōōtoonoo rwaanteet nyēē /
kēēkuurēē yasbiitiit nto *kiriinkēēt / keetechee
nyoo ta-aabuut nyēē tiliil nyēē kiilēkēchēēchē kuu
kiiyēēt.

19 / Kikiikaraanee rwoontōōk chēē /
kikiikēēsisinēē tōōtēētaab kiriinkoonoo rwoontōōk
chēē tēērchiintōōs ānkwoolē beesaan chēē chaang'.
/ Kikiikaasee rwaanteet nyēbo taayta nyēē /
kikēēsisiniisyēē yasbiitiit, /kiikaasee nyēbo āyēēng'
nyēē /kēēkuurēē yākuut nyēē buusyēē /ankiikaasee
nyēbo sōmōk nyēē / kēēkuurēē kālketōōn. /
Kikiikaasee nyēbo ang'wan rwaanteet nyēē /
kēēkuurēē sumāriiti

20 nto nyēbo muut ku sārtōōniik, nyēbo lo
ku ākiik, nyēbo tisab ku kiriisōliit, nyēbo sisiit
ku sabarachaati, nyēbo sokool ku yākuut nyēē
toolēēlyoo, nyēbo taman ku kirisoobraas, nyēbo
taman āk akeenke ku yāsiintēēt nto nyēbo taman
āk āyēēng' ku āmētiistō.

21 / Kikeeyeyee orootunwēēchoo ake tukul choo
ki taman āk āyēēng' sanayaanteet akeenke nyēē
wōō. / Kikeetechee kēēltaab kiriinkoonoo ta-
aabuut nyēē tiliil nyēē toolē biich kuu kiiyēēt.

22 Manaakas Kōōtaab Yēyiin ām kiriinkoonoo,
kuuyu minyē wōloto :Mokoryoontēēt Yēyiin nyoo
bo kāāmuukēy āk *Mēēnkit.

23 Māmāchē :kiriinkoonoo kōōluuchi :asiista nto
ku araaweeet, kuuyu ikwēnyē :lēbkēēyyēētaab Yēyiin
anku taariinyii :Mēēnkit.

24 Mākubēēsyētēē :biiko lēbkēēyyoonoo
ānkumākukooniyit :bāytooyik wōloto.

25 -/ Mākēēkērē ōrootunwēēkaab kiriinkoonoo ākookoy kuuyu mākoy kutook :kwēēmowuut.

26 Mākuyibchi :bōrōryōōsyēk tukul kiriinkoonoto koonyit.

27 -Mēēwutē kiriinkoonoo :kiy nyēē mā tiliil, kibrōkōsyoo nto ku chii nyēē ng'wiin. Nteenee biiko baateey chēē iwutē ku choo /kikēēsirchi kooyndōkwaa kitaabuutaab soboonto nyoo bo *Mēēnkit.

22

Āynēētaab soboonto

1 Nto mii yoo, kōōboorwoo :malayikeet āynēētaab soboonto nyēē kiilēkēchēchē kuu kiyyēēt. Kikulkulunēē :bēēchoo yoo bāytooyiisyēē :Yēyiin āk *Mēēnkit,

2 ānkirōōtēē kwēēnuutaab kēēlto nyēē baraay ām kiriinkoonoo. Kikibiityēē komoswookik tukwaay chēbo āynoonoo :keetiikaab soboonto chēē yēyē lokoyeek araawa ake tukul anku saakit mbo :sokēēkyii.

3 Mākoy / kēēchubiis ām wōloto. Mākubāytooyiisyoowunēē :Yēyiin āk Mēēnkit kiriinkoonoo ānkumākuyēchinēē wōloto :biikyii yiisyēēt.

4 Makukas :bichoo wōlēē wuu :Yēyiin /ānkēēsirchi kaayneenyii tokoochikwaa.

21:26 Isa. 60:3, 11 21:27 Isa. 35:8; 52:1; Ēsēk. 44:9; 1Kōōr. 6:9-10; 2Bēt. 3:13; Ng'oong'. 3:5; 21:8; 22:15 22:2 Ēsēk. 47:1-12 22:3 Ng'oong'. 1:6 22:4 Mat. 5:8; 1Yoowa. 3:2; Ng'oong'. 14:1

⁵ Māmii :kwēēmowuut wōlooto āmākoy /keemach taariin nto ku lēbkēyyoob asiis kuuyu Mokoryoontēēt Yēyiin nkityō :nyēē lēbkēyyēēng'waa ānku mākubāytooyiis :bichoo ākookoy.

Ng'aleek chēē /kiitēryēēchēē

⁶ Kimwoowoo :malayikeet kule, “Bo man :ng'aleechu / ānkiikoosēē keey. Mokoryoontēēt Yēyiin nyoo mwoochinē *wōōrkooyikyii ng'aleek chēē mwooyē :nyēē kiyyookwoo anii chāāboorchi biikyii choo yēchinē inee yiisyēēt kiyēē mii wokuyēyāktōōs ām lēēkitō.

⁷ Mwooyē :Yēēsu kule, ‘Oyeb yiit! Āmiitē āchōōnii ām lēēkitō. Ibēruurootiin :biiko choo koomānē ng'aleekaab wōōrkooyoontiit chu mii kitaabuuni.’ ”

⁸ Anii Yoowaana :nyoo kyāākāsēē ng'aleechu yiitiikyuu āk koonyekyuu. Yooto kawaakas ng'aleechaa, āryookyi keey yēbo kērēēnkōōkaab malayikeet nyoo kiiboorwoo ng'aleechaa ākutunkyi.

⁹ Nteenee, kimwoowoo :malayikaanaa kule, “-Mēēkutung'woo! Ntēē āyēchinē Yēyiin yiisyēēt kuu inyiing' āk kuu wōloo yēytooy mbo :ng'eetaabkoomēt, wōōrkooyik āk biiko tukul choo koomānē ng'aleekaab kitaabuuni. Ikutunkyi Yēyiin nkit!”

¹⁰ Nto mii yoo, kumwoowoo kule, “-Meewuny ng'aleekaab wōōrkooyoontiit chu mii kitaabuuni, kuuyu kaakuriik :bēsyoōsyēk chēē mākuyityiin :ng'aleechuutēchu.

22:5 Isa. 54:1-17 **22:5** Tān. 7:18, 27; Ng'oong'. 21:23; 1:6 **22:6**
1Kōōr. 14:1; Ng'oong'. 1:1, 3; 10:7; 19:9; 21:5 **22:7** Ng'oong'. 3:11;
1:3 **22:9** Ng'oong'. 19:10 **22:10** Tān. 12:4

11 Chii nyoo yēyē ng'al chēē miyootēch, kutas taay kuyēyē kuu nyooto, nto nyoo yēyē rōkōs, kutas taay kuyēyē kuu nyooto. Nto chiito nyoo yēyē ng'al chēē churtootiin, kutas taay kuu nyooto, nto nyoo tiliil, kutas taay kutililiit.

12 Mwooyē :Yēēsu subak kule, '+Māāchōō areet akeenke! +Māākwēchi chii ake tukul kiy kurubta keey kiyēē kiikuyey.

13 Anii ku Alfa āk Omeeka, anii :taayta āk lētuut, ātoowu ānkāwoong'tooy.'

14 Ibēruurootiin :biiko choo kēēwuun keey kutililiitu kuuyu mākunyoolchi kōōwut kiriinkoonoo ankwaam lokoyaanteetaab kēētitaab soboonto.

15 Kiikung'etee saang' kēny :kibrōkōsiis, chēēbsookēyiis, choo mārtootē, rumiik, choo kutunkyinē āynātōōs āk tukul choo kicham ng'wiiynaneet.”

16 Mwooyē :Yēēsu kule, “Kāāyooku :anii malayi-keenyyu chokōōbooruung' inyiing' ng'aleechu imwoochi kanisoosyek tukul. Ātoorunēē tiikiityoon-tēetaab *Tāwuti ānkāachōōnēē kōōnyii ānkāāyēku toboyaanteet nyēē lebkeey miisin.”

17 Mwooyē :Tāmirmiryēetaab Yēyiin āk mureraanaa kule, “Chōō!” Kumwooy :chii ake tukul nyoo kāsē ng'aleechu kule, “Chōō!” Nyoo āmē melelta, kuchō. Nto yoo mächē :chii bēēkaab soboonto /kiikoochinē buch.

22:11 Tān. 12:10 **22:12** Mat. 16:27; Ng'oong'. 2:23; 6:10; 16:6; 19:2; 20:12-13 **22:13** Ng'oong'. 1:8 **22:14** Ng'oong'. 7:14; 2:7 **22:15** Ēfēēs. 5:5; Filib. 3:2; Ng'oong'. 21:27 **22:16** Room. 11:16-18; 15:12; Ng'oong'. 5:5; 2:28 **22:17** Ng'oong'. 21:9, 6

18 Ākiimchinē :anii chii ake tukul nyoo kāsē ng'aleekaab wōōrkooyoontiit chu mii kitaabuuni kule, “Yoo kātāsyi :chii ng'ālyoo, mākutāsyi :Yēyiin inee ng'woonin ake tukul nyēē twekaat ām kitaabuuni.

19 Nto chiito nyoo kēēnēmto ng'ālyoo ake tukul ām kitaabuuni, makukerekta :Yēyiin chiichoo kumānyōōr tukuuk chēē kōōnu :kēētitaab soboonto āk kiyēē mākunyōōr ām kiriinkoonoo tiliil, choo iboorunootiin ām kitaabuuni.”

20 Mwooyē :chiichi kimwooyē ng'aleechu tukul kule, “Ēē, +māāchōō areet akeenke.” Kuwuuyiit nyooto. Ichōō oō, Mokoryoontēēt Yēēsu.

21 Lēyyē, kōōbēruurook tukul :Mokoryoontēēt Yēēsu.

22:18 Kiruu. 29:19-21

22:19 Kiruu. 4:2; 12:32; Kāālēw. 30:6

22:19 Ng'oong'. 2:7

22:20 1Kōōr. 16:22; Ng'oong'. 3:11

Biibilya Nyēē Tiliil
New Testament in Sabaot (KE:spy:Sabaot)

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Sabaot

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

Printed book ISBN 9966002030

The New Testament

in Sabaot

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 5 Apr 2025 from source files
dated 29 Jan 2022

c68c9dca-518f-544b-a52e-82240cf64928